

Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο:

«Γραμματισμός και Σύγχρονη Κοινωνία: Συνθέτοντας Κοινωνικο-πολιτισμικές, Φιλοσοφικές, Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Πτυχές»

Λευκωσία, 23 - 24 Οκτωβρίου 2015

Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Παρασκευή, 23 Οκτωβρίου 2015

Παράλληλες Συνεδρίες 1: 11:30-13:00

Αίθουσα 2: Γραμματισμός και Διδακτικές Πρακτικές στη Δημοτική Εκπαίδευση

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ:
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ**

Σπύρος Σοφοκλέους

Πανεπιστήμιο Κύπρου
spysofo@gmail.com

Η παρούσα εισήγηση εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρύτερης μελέτης της έννοιας του γραμματισμού και των διδακτικών πτυχών του στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού πλαισίου. Σκοπό έχει να σκιαγραφήσει βασικές τάσεις εντός του συγκεκριμένου πεδίου, το οποίο αναπτύσσεται ραγδαία τα τελευταία χρόνια, και να συζητήσει τις προοπτικές σχεδιασμού σχετικών παιδαγωγικών προτάσεων στο κυπριακό εκπαιδευτικό συγκείμενο.

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την επιστημονική κοινότητα παρουσιάζει η εκπαίδευση στον γραμματισμό στα γνωστικά αντικείμενα, τα οποία αποτελούν μέρος ενός σχολικού προγράμματος (Content Area Literacy ή και Disciplinary Literacy), όπως, για παράδειγμα, στις Φυσικές Επιστήμες, στην Ιστορία και στα Μαθηματικά (Fang & Coatoam, 2013; Gillis, 2014; Moje, 2008; Shanahan & Shanahan, 2012; Vacca, Vacca & Mraz, 2013). Στην Κυπριακή εκπαιδευτική πραγματικότητα, η εκπαίδευση στον γραμματισμό αφορά και περιορίζεται κυρίως στο γλωσσικό μάθημα.

Πέρα από κάποιες γενικές αναφορές στη γλώσσα και στον γραμματισμό ως οριζόντιους στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων, ο γραμματισμός και οι διδακτικές πτυχές του στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού συγκειμένου της Κύπρου, τόσο στη Δημοτική όσο και στη Μέση Εκπαίδευση, δεν έχουν διερευνηθεί και συζητηθεί ευρέως. Η διαπίστωση αυτή συγκρούεται με τη σύγχρονη έρευνα και βιβλιογραφία, η οποία υποστηρίζει πως χρειάζεται να αποδοθεί έμφαση στον γραμματισμό και στην εκπαίδευση στον γραμματισμό, διά μέσου όλων των γνωστικών αντικειμένων ενός αναλυτικού προγράμματος σπουδών (Fang & Coatoam, 2013; Fisher & Ivey, 2005; Gillis, 2014; Shanahan & Shanahan, 2012; Vacca, κ.ά., 2013).

Με βάση τα παραπάνω, η εκπαίδευση στον γραμματισμό στα γνωστικά αντικείμενα αποτελεί πρόκληση και, ταυτόχρονα, προοπτική για το Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα και, ως εκ τούτου, χρήζει ουσιαστικής διερεύνησης και αξιοποίησης. Σκοπός της παρούσας εισήγησης αποτελεί, αφενός, η βιβλιογραφική επισκόπηση της εκπαίδευσης στον γραμματισμό στα γνωστικά αντικείμενα και η συζήτηση, αφετέρου, της τοποθέτησης του εν λόγω θέματος στο Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

Ειδικότερα, θα αναπτυχθούν, συνοπτικά, τέσσερις σχετικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις, όπως αναδύθηκαν ιστορικά και συγχρονικά στη διεθνή εκπαιδευτική έρευνα και πρακτική: η Γνωστική Προσέγγιση (Fisher & Ivey, 2005; Swafford & Kallus, 2002), η Γλωσσολογική Προσέγγιση (Fang, 2012; Fang & Schleppegrell, 2010; Wilson, 2011), η Κοινωνιοπολιτισμική- Κριτική Προσέγγιση (Moje, 2007, 2008) και, τέλος, η Επιστημολογική Προσέγγιση (Gillis, 2014; Shanahan & Shanahan, 2012).

Λαμβάνοντας υπόψη τις προαναφερθείσες προσεγγίσεις, αναμένεται να αναδειχθεί, συνοπτικά, πώς το συγκεκριμένο θέμα προσεγγίζεται και οριοθετείται στο Κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Έτσι, θα παρουσιαστεί μια προσπάθεια σύνθεσης και τοποθέτησης της εκπαίδευσης στον γραμματισμό στα γνωστικά αντικείμενα στο τοπικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, η οποία θα καταλήξει με τη διαπραγμάτευση των προοπτικών του γραμματισμού σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα, όπως είναι τα Μαθηματικά, η Ιστορία και οι Φυσικές Επιστήμες. Ένα τέτοιο εγχείρημα κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμο για την ανάπτυξη και διαμόρφωση ποικίλων εγγράμματων ταυτοτήτων, σύμφωνα με το σύγχρονο δυναμικό κοινωνικοπολιτισμικό γίνεσθαι.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Fang, Z. (2012). Language correlates of disciplinary literacy. *Topics in Language Disorders*, 32(1), 19–34.
- Fang, Z., & Coatoam, S. (2013). Disciplinary literacy: What you want to know about it. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(8), 627-632.
- Fang, Z., & Schleppegrell, M. J. (2010). Disciplinary literacies across content areas: Supporting secondary reading through functional language analysis. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53(7), 587-597.
- Fisher, D., & Ivey, G. (2005). Literacy and language as learning in content-area classes: A departure from “Every teacher a teacher of reading”. *Action in Teacher Education*, 27(2), 3-11.
- Gillis, V. (2014). Disciplinary Literacy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 57(8), 614-623.
- Moje, E. B. (2007). Developing socially just subject-matter instruction: A review of the literature on disciplinary literacy teaching. *Review of research in education*, 31(1), 1-44.
- Moje, E.B. (2008). Foregrounding the disciplines in secondary literacy teaching and learning: A call for change. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(2), 96–107.
- Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). What is disciplinary literacy and why does it matter?. *Topics in Language Disorders*, 32(1), 7-18.
- Swafford, J., & Kallus, M. (2002). Content literacy: A journey into the past, present, and future. *Journal of Content Area Reading*, 1(1), 7-18.
- Vacca, J. A. L., Vacca, R. T., & Mraz, M. E., (2013). *Content Area Reading: Literacy and Learning Across the Curriculum* (11th Edition). Pearson.
- Wilson, A. A. (2011). A social semiotics framework for conceptualizing content area literacies. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54(6), 435-444.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Κυριακούλα Μαυρή

Πανεπιστήμιο Κύπρου
mavri.kyriakoula@ucy.ac.cy

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδείξει πώς το γλωσσικό μάθημα κατασκευάζεται στη διδακτική πράξη, εστιάζοντας σε δύο πρώτες τάξεις του Δημοτικού στην Κύπρο, όπου εκπαιδευτικοί και παιδιά διαπραγματεύονται έννοιες της γλώσσας και του γραμματισμού, αντλώντας από διαφορετικές πηγές και εμπειρίες. Η εισήγηση αυτή αξιοποιεί δεδομένα από μια ευρύτερη ερευνητική εργασία, η οποία έλαβε χώρα κατά τη σχολική χρονιά 2012-2013 και εξέτασε πώς η διδασκαλία της πρώτης γραφής και ανάγνωσης έτυχε αναπλαισίωσης, στη βάση αρχών μιας συγκεκριμένης παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Ως εκ τούτου, το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας αντλεί από κοινωνιοπολιτισμικές προσεγγίσεις του γραμματισμού, στη βάση των οποίων εφαρμόστηκαν σχετικά αναλυτικά εργαλεία (γεγονότα και πρακτικές γραμματισμού). Τα εν λόγω δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω συμμετοχικής παρατήρησης και συνεντεύξεων και αναλύθηκαν ως πρακτικές γραμματισμού, στη βάση αξόνων όπως «πλαίσιο», «συμμετέχοντες», «κείμενα και άλλα αντικείμενα», «δραστηριότητες» κ.ά. Στην εισήγηση προσδίδεται ειδική έμφαση στα κείμενα, στις διαδικασίες και στους ρόλους όπου εμπλέκονται παιδιά και εκπαιδευτικοί, κατά τη συνοικοδόμηση μιας θεματικής ενότητας, στο δεύτερο εξάμηνο του σχολικού έτους. Με τον τρόπο αυτό, η παραγωγή και η κατανόηση λόγου αναδεικνύονται ως πολυσχιδείς έννοιες. Παράλληλα, καταγράφονται και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται κατά την κατασκευή του γλωσσικού μαθήματος στη διδακτική πράξη.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΟΜΗΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ: ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΜΙΑ ΣΤ΄ ΤΑΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Καλλή Παντελίτσα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Πανεπιστημίου Κύπρου
litsa.kalli@gmail.com

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος και κατά επέκταση η παραγωγή γραπτού λόγου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική πολιτική, καθώς μέσα από τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τη γλώσσα και μαθαίνουν μέσω αυτής. Η παραγωγή γραπτού λόγου επηρεάζεται άμεσα από την κοινωνική πραγματικότητα. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η διερεύνηση της παραγωγής γραπτού λόγου ως δυναμικής παραγωγικής διαδικασίας που σχετίζεται άμεσα (και) με τη δόμηση ταυτοτήτων και τη διαπραγμάτευση σχέσεων εξουσίας ανάμεσα σε μαθητές, μαθήτριες και την εκπαιδευτικό μιας Στ΄ τάξης ενός κυπριακού δημόσιου δημοτικού σχολείου.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας μου ήταν:

1. Πώς εννοιολογείται ο γραπτός λόγος στο ευρύτερο πλαίσιο διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος σε μια τάξη δημοτικού σχολείου τη δεδομένη χρονική στιγμή στην Κύπρο;
2. Μέσω ποιων διδακτικών και μαθησιακών πρακτικών πραγματώνεται η παραγωγή γραπτού λόγου;
3. Πώς δομούνται και τυγχάνουν διαπραγμάτευσης ακαδημαϊκές ταυτότητες εγγράμματων υποκειμένων, κατά τη διάρκεια και μέσω της παραγωγής γραπτού λόγου;

Χρησιμοποιήθηκε η εθνογραφική μελέτη περίπτωσης, όπου μελετήθηκε μία ΣΤ τάξη Δημοτικού Σχολείου. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν δεκαπέντε(15) παρακολουθήσεις μαθημάτων Ελληνικών, και διενεργήθηκαν συνεντεύξεις μαζί με την εκπαιδευτικό και με δύο παιδιά της τάξης, ώστε να διερευνηθούν οι γενικότερες αντιλήψεις τους για το γλωσσικό μάθημα και την παραγωγή γραπτού λόγου. Επιπλέον, συλλέχθηκαν οι ατομικές γραπτές εργασίες των παιδιών, έτσι ώστε να μελετηθούν καλύτερα οι ταυτότητες που δομούν. Παράλληλα διερευνήθηκε ποιες πρακτικές γραμματισμού πραγματώνονται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και πώς μέσα από αυτές εννοιολογείται και πραγματώνεται η παραγωγή γραπτού λόγου. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με βάση τα «γεγονότα γραμματισμού» και τις «πρακτικές γραμματισμού» και για τις συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση.

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που διεξήχθησαν από την εργασία αυτή είναι ότι η παραγωγή γραπτού λόγου αντιμετωπίζεται ως μια διαδικασία χρήσης λεξικογραμματικών στοιχείων και επιλογής κατάλληλων πληροφοριών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη σωστή χρήση και μορφή του τελικού κειμένου. Βασικός σκοπός της παραγωγής γραπτού λόγου είναι η αξιολόγηση των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων των παιδιών και η κατάταξή τους σε «ικανούς» και σε «αδύναμους» μαθητές. Είναι σπάνιες οι περιπτώσεις στις οποίες τα παιδιά εκφράζουν ελεύθερα τις στάσεις και τις ιδέες τους μέσα από την παραγωγή γραπτού λόγου, καθώς ακολουθούν συγκεκριμένες οδηγίες που σχετίζονται με την επιλογή και την εφαρμογή συγκεκριμένων πληροφοριών. Υπάρχει, δηλαδή, επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί η πολυπλοκότητα και η δυναμικότητα της παραγωγής γραπτού λόγου, τόσο από την εκπαιδευτική πολιτική όσο και από τους εκπαιδευτικούς, δίνοντας με αυτό τον τρόπο τις κατάλληλες ευκαιρίες στα παιδιά να εκφράσουν τους εαυτούς τους μέσα από την παραγωγή γραπτού λόγου και να δομήσουν και να ανακατασκευάσουν τις ταυτότητες τους.

**ΝΕΕΣ ΚΕΙΜΕΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ, ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΝΟΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ:
ΕΝΑ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ**

Άννα Γεωργίου

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
gann@eled.auth.gr

Τριανταφυλλιά Κωστούλη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
koustouli@eled.auth.gr

Η παρούσα έρευνα, υιοθετώντας τη θεώρηση της γλώσσας ως κοινωνικής πρακτικής και ξεφεύγοντας από παραδοσιακές προσεγγίσεις που υπερτονίζουν τη φύση της διδακτικής διαδικασίας ως αποπλαισιωμένου συστήματος διαπραγμάτευσης ουδέτερων νοημάτων, επιχειρεί: (α) να εντοπίσει κειμενικές στρατηγικές που μαθητές/τριες και εκπαιδευτικοί οικοδομούν μέσα από μια δυναμική διαδικασία διαπραγμάτευσης λόγων και ταυτοτήτων σε συνεδρίες για τον γραπτό λόγο των παιδιών και (β) να διερευνήσει αν και πώς οι στρατηγικές αυτές επηρεάζουν και διαμορφώνουν γλωσσικές και σημειωτικές επιλογές στα γραπτά αφηγηματικά κείμενα των μαθητών/τριών. Η έρευνα προκύπτει ως απόρροια του προβληματισμού που υπάρχει στη σχετική βιβλιογραφία για το γεγονός ότι, ενώ σύγχρονες κειμενοκεντρικές εξελίξεις αντανακλώνται στα διάφορα προγράμματα καλλιέργειας του γραπτού λόγου, εντούτοις, μέσα από τη διερεύνηση του τι συμβαίνει στις σχολικές τάξεις, αποδεικνύεται πως, σε αρκετές περιπτώσεις, οι κειμενικές πρακτικές που υιοθετούνται διέπονται από μια κατεξοχήν διαμερισματοποιημένη οπτική «κάλυψης ύλης».

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της συγκεκριμένης εργασίας στρέφεται σε συνεδρίες που διενεργήθηκαν σε μια τάξη Ε΄ δημοτικού με στόχο την αναθεώρηση γραπτών αφηγηματικών κειμένων των παιδιών. Η ανάλυση διερευνά κατά πόσο αναπτύχθηκαν κειμενικές πρακτικές που απηχούν ένα διευρυμένο, κριτικά προσανατολισμένο πλαίσιο διαπραγμάτευσης νοημάτων ή εάν τελικά κυριάρχησαν παραδοσιακές αντιλήψεις για την καλλιέργεια του γραπτού λόγου. Απηχώντας την εννοιολόγηση της γλώσσας ως ιδεολογικής δομής, απάντηση επιχειρείται να δοθεί και στο ερώτημα για το πώς οι ποικίλες ταυτότητες που δομήθηκαν ή και αναδομήθηκαν κατά τις προφορικές αλληλεπιδράσεις επηρέασαν και τις συγγραφικές ταυτότητες που τα παιδιά ανέπτυξαν, έτσι όπως αυτές εντοπίζονται στα αναθεωρημένα γραπτά κείμενά τους.

Αντλώντας στοιχεία από την ευρύτερη ερευνητική περιοχή της Ανάλυσης Λόγου και ειδικότερα από τον ερευνητικό κλάδο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Critical Discourse Analysis), επιδιώχθηκε η διαμόρφωση ενός διευρυμένου πλαισίου μελέτης των συνεδριών που προσδιορίζουν την επεξεργασία κειμένων στο πλαίσιο του σχολικού γραμματισμού. Συγκεκριμένα, τέθηκε στο ερευνητικό στόχαστρο ο συνεχής λόγος που δομήθηκε στις υπό διερεύνηση συνεδρίες για τον γραπτό λόγο των παιδιών, με απώτερο στόχο να εντοπιστούν τόσο τα νοήματα που συνοικοδομήθηκαν όσο και οι κειμενικές πρακτικές που αναπτύχθηκαν. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι τρεις εκδοχές των γραπτών κειμένων κάποιων μαθητών/τριών, ελέγχοντας τη διαφοροποίηση ή την εξέλιξη στα μοτίβα (formal schemata) που αυτά παρουσιάζουν.

Μέσα από την ανάλυση του συνεχούς λόγου εντοπίστηκαν ποικίλες τροχίες συνοικοδόμησης νοημάτων. Επιπλέον, οι αναλύσεις κατέδειξαν ότι τα παιδιά, εξαιτίας του ενεργητικού ρόλου που διαδραμάτισαν και των κειμενικών πρακτικών διαλογικού τύπου που ανέπτυξαν, ήρθαν αντιμέτωπα με ποικίλους Λόγους, τους οποίους τα μέλη της συγκεκριμένης μαθησιακής κοινότητας (μαθητές και εκπαιδευτικός) έφεραν στην τάξη κυρίως μέσα από διακειμενικές συσχετίσεις. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα φαίνεται να οδήγησαν σταδιακά σε ανατροπή στερεότυπων αντιλήψεων για τον σχολικό γραμματισμό- και ειδικότερα για την παραγωγή γραπτών αφηγηματικών κειμένων στο σχολικό πλαίσιο- αλλά και στη δόμηση νέων συγγραφικών ταυτοτήτων, κοινωνικοπολιτισμικά στοχοπροσηλωμένων.

Παράλληλες Συνεδρίες 1: 11:30-13:00

Αίθουσα 3: Πολυγραμματισμοί, Πολυτροπικότητα και Τεχνολογία

Η ΒΙΝΤΕΟΤΕΧΝΗ ΩΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΡΓΟ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Νικολέτα Αυγουστή

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
avgoustinicoleta@cytanet.com.cy

Μέσα από την εργασία που θα παρουσιαστεί επιδιώχθηκε η διερεύνηση της σχέσης και διασύνδεσης των καθημερινών βιωμάτων και εμπειριών με την εικαστική πρακτική της βιντεοτέχνης στην Κύπρο, καθώς και η εισήγηση τρόπων αξιοποίησης του παραχθέντος οπτικού υλικού ως πηγής για την εικαστική αγωγή στην εκπαίδευση.

Ο όρος βιντεοτέχνη αντιμετωπίστηκε πολυδιάστατα, καθώς αναφέρεται συγκεκριμένα στο μέσο του βίντεο και στα χαρακτηριστικά του (Spielmann, 2008) με μια πειραματική και εκφραστική διάθεση. Η ψηφιακή τεχνολογία του βίντεο χρησιμοποιείται ως ένα ισχυρό και διαδικαστικό μέσο με αισθητική ποιότητα. Ο όρος βιντεοτέχνη αντιμετωπίστηκε, επίσης, ως μία υβριδική μορφή τέχνης η οποία είναι ανοιχτή και ευέλικτη προς οποιοδήποτε ψηφιακό ή αναλογικό μέσο και τεχνική, καθώς και ανοιχτή προς οποιαδήποτε άλλη μορφή τέχνης.

Η έρευνα επικεντρώθηκε σε εικαστικούς καλλιτέχνες που ζουν και εργάζονται στην Κύπρο και η επιλογή τους έγινε σύμφωνα με: α) την παρουσίαση καλλιτεχνών διαφόρων ηλικιών, ώστε να διαγραφεί χρονικά, έστω και με ένα μικρό αριθμητικό δείγμα (10) η αρχή και η εξέλιξη της Κυπριακής βιντεοτέχνης, β) την παρουσίαση ενεργών καλλιτεχνών που ασχολούνται με ποικίλους τρόπους εικαστικής προσέγγισης όσον αφορά στη βιντεοτέχνη.

Πραγματοποιήθηκαν δέκα συνεντεύξεις οι οποίες παρουσιάζουν τους δημιουργούς και το έργο τους μέσω της δικής τους αυθεντικής φωνής. Οι καλλιτέχνες είχαν την ευκαιρία να περιγράψουν και να στοχαστούν για τα ερεθίσματα, τις πρακτικές και τις ερευνητικές τους διαδικασίες σχετικά

με τη δημιουργία βιντεοτέχνης.

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ερμηνευτικής ανάλυσης (Ιωσηφίδης 2008, Rapley, 2008, Gadamer, 1975; Heidegger, 1982; Ricoeur, 1981), κατά την οποία επιχειρείται η κατανόηση των ατομικών διαδικασιών παραγωγής και αναπαραγωγής υποκειμενικών νοημάτων από τους συμμετέχοντες, και λιγότερο η ανάδειξη των ερμηνειών του ερευνητή. Μέσα από την ερμηνευτική εντοπίζονται και παρουσιάζονται οι ιστορίες των συμμετεχόντων σε σχέση με μια μορφή έκφρασης, και οι ιστορίες αυτές αποτελούν πρωτότυπες περιπτώσεις αυθεντικών πρακτικών μέσα σε δοσμένα πλαίσια. Στη συγκεκριμένη έρευνα επιχειρήθηκε η ανάδειξη του νοήματος που οι ίδιοι οι καλλιτέχνες προσδίδουν στην εικαστική τους πρακτική παραγωγής βιντεοτέχνης, σε σχέση με τις καθημερινές εμπειρίες και τα βιώματα τους.

Μια θεματική ανάλυση επιχειρήθηκε, επίσης, ώστε να αναδείξει θέματα ή ζητήματα με τα οποία καταπιάνονται οι καλλιτέχνες στα συγκεκριμένα έργα τους.

Αποτελέσματα

Η εξερεύνηση της εικαστικής πρακτικής των καλλιτεχνών φανερώνει τις πολλαπλές διαδρομές και επιλογές που μπορεί να προσφέρει το βίντεο ως μέσο και ως μορφή τέχνης, συσχετιζόμενο με την επίδραση από τις καθημερινές εμπειρίες οι οποίες θεωρούνται σημαντικές στο μετασχηματισμό της σκέψης και της εικαστικής τους εργασίας. Το αποτέλεσμα φανερώνει άλλοτε ιστορίες, άλλοτε νοήματα προσωπικά, κοινωνικά, πολιτικά ή πολιτιστικά. Επικοινωνεί ιδέες, εδραιώνει διασυνδέσεις, κριτικάρει, και τέλος, καλεί τον θεατή να συμμετάσχει και να συνδέσει με τις δικές του εμπειρίες, δίνοντας προσωπικές ερμηνείες. Κατά τη διάρκεια της δημιουργίας και μέσα από πολλαπλές διαδικασίες οι εμπειρίες και τα βιώματα παίζουν καθοριστικό ρόλο στη γέννηση ιδεών, στη δημιουργία αλλά και στη λύση εικαστικού προβλήματος μέσα από πολυτροπικότητα.

Μερικά ζητήματα με τα οποία καταπιάνονται οι καλλιτέχνες και εντοπίστηκαν αφορούν στην ταυτότητα, την οικογένεια, παιδικές συνήθειες, ιστορίες, αναμνήσεις, καθημερινή ζωή, πολιτότητα, μετανάστευση, οικονομική κρίση, περιβαλλοντικές ανησυχίες και την ιστορία της Κύπρου.

Το οπτικό υλικό που παράχθηκε αποτελεί ένα αρχείο που θα ενδιέφερε δημιουργούς, εικαστικούς και άλλους, αλλά κυρίως εκπαιδευτικούς οποιασδήποτε βαθμίδας της εκπαίδευσης που θα μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν ως πηγές, για να προσεγγίσουν τη βιντεοτέχνη ως ένα πολυτροπικό κείμενο με τους μαθητές ή φοιτητές τους στην εικαστική αγωγή, αλλά και σε όλο το εύρος του αναλυτικού προγράμματος.

ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑ, ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Μαίρη Χαραλάμπους

Πανεπιστήμιο Κύπρου
marychara@primehome.com

Με την παρούσα εισήγηση επιδιώκεται η καταγραφή εννοιολογήσεων της γλώσσας και του γραμματισμού, όπως αυτές προκύπτουν από το διδακτικό υλικό που προτείνεται για αξιοποίηση

στο κυπριακό δημοτικό σχολείο. Δεδομένης της αμφισβήτησης του κυρίαρχου ρόλου της γλώσσας και του συνεπαγόμενου επαναπροσδιορισμού του γραμματισμού

(Kress & van Leeuwen, 1996), κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί πώς αυτή η πραγματικότητα αντανάκλαται στην εκπαίδευση, και πιο συγκεκριμένα στην εννοιολόγηση και διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος. Η εργασία επικεντρώνεται στην εξέταση του ρόλου της πολυτροπικότητας, και συγκεκριμένα των εικόνων, στο διδακτικό υλικό που αναπτύχθηκε και χρησιμοποιήθηκε την τελευταία δεκαετία στο ελληνοκυπριακό εκπαιδευτικό συγκείμενο για την Α΄ και Ε΄ τάξη δημοτικού στο γλωσσικό μάθημα. Αυτό καθίσταται εφικτό μέσα από τη σύγκριση ενότητων των σχολικών εγχειριδίων του 2006 με ενότητες που αναπτύχθηκαν από εκπαιδευτικούς και αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα του Υπουργείου για στήριξη της σταδιακής εφαρμογής της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού. Αναλύοντας τις ενότητες ως πολυτροπικά κείμενα, η εργασία εξετάζει μορφή και περιεχόμενο, για να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο που η εικόνα λειτουργεί σε κάθε περίπτωση και συνεπικουρεί στην κατασκευή του γλωσσικού μαθήματος. Τα συμπεράσματα αφορούν στον προσδιορισμό και επαναπροσδιορισμό της έννοιας του γραμματισμού σε επίπεδο επίσημης ρητορικής και στον τρόπο που εννοιολογείται η γλώσσα και ταυτόχρονα η πολυτροπικότητα μέσα από το εκάστοτε διδακτικό υλικό. Το γλωσσικό μάθημα στρέφει το ενδιαφέρον του πλέον, συν τοις άλλοις, και προς ένα πολυτροπικό γραμματισμό, του οποίου η εισαγωγή στο εκπαιδευτικό πεδίο έχει προεκτάσεις στον τρόπο που δομείται το μάθημα σε επίπεδο σχεδιασμού υλικού και διδακτικής αξιοποίησής του.

**ΑΠΟ ΤΟΝ «ΚΟΜΒΟ» ΣΤΟΝ «ΠΡΩΤΕΑ»: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ.**

Δημήτρης Κουτσογιάννης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
dkoutsog@lit.auth.gr

Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας δραστηριοποιείται έντονα τα τελευταία είκοσι, περίπου, χρόνια στην παροχή ψηφιακών πόρων για την Ελληνική Γλώσσα και στην ανάπτυξη περιβαλλόντων που υποστηρίζουν σύγχρονες μορφές γραμματισμού στα σχολεία. Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε με τον «Κόμβο», συνεχίστηκε με την «Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα» και κατά την παρούσα χρονική περίοδο ολοκληρώνεται ο «Πρωτέας», έργο που χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στην παρουσίαση του επιστημονικού υπόβαθρου που τροφοδότησε τις συγκεκριμένες επιλογές. Στο πώς σύγχρονες αντιλήψεις για τη μάθηση και τη διδασκαλία, νέες μορφές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, νέες τεχνολογικές δυνατότητες, αλλά και νέες πραγματικότητες για τις γλώσσες σε ένα παγκόσμιο επικοινωνιακό πλαίσιο έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων περιβαλλόντων.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη συζήτηση των επιστημονικών επιλογών που χαρακτηρίζουν τη δημιουργία των τεσσάρων διαδικτυακών κοινοτήτων «Διάλογος», στις οποίες στηρίζονται τα σενάρια εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων που έχουν αναρτηθεί στη

βάση δεδομένων «Πρωτέας». Συζητούνται ιδιαίτερα η επιστημονική λογική της δημιουργίας των συγκεκριμένων διαδικτυακών κοινοτήτων, η λογική της βάσης δεδομένων «Πρωτέας» και η εμπειρία, όπως έχει καταγραφεί, από την αξιολόγηση που έχει πραγματοποιηθεί.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΜΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ανδρέας Χατζηθανασίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ

ahadjathanasiou@gmail.com

Αθανάσιος Αϊδίνης

Αν. Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ.

aaidinis@eled.auth.gr

Περίληψη

Η αναγνωστική κατανόηση αποτελεί σημαντικό πεδίο έρευνας της ανάγνωσης. Στη βιβλιογραφία αναφέρονται πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της αναγνωστικής κατανόησης. Ωστόσο, η σχέση αυτών των παραγόντων μεταξύ τους, αλλά και με την αναγνωστική κατανόηση δεν έχει πλήρως διευκρινιστεί (Αϊδίνης, 2012)*. Σχετικά πρόσφατα έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η κατανόηση, ως δεξιότητα, μπορεί να διδαχθεί ευκολότερα, αν ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε κειμενικού είδους, καθώς και τα στοιχεία πολυτροπικότητάς του. Επιπλέον, και καθώς το κυρίαρχο κειμενικό είδος στο δημοτικό σχολείο στο μάθημα της γλώσσας θεωρείται το αφηγηματικό, κρίνεται επιτακτικό να διερευνηθεί η ικανότητα κατανόησης μη αφηγηματικών κειμένων.

Στην παρούσα εργασία συμμετείχαν 88 παιδιά της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου, τα οποία εξετάστηκαν σε δύο έργα κατανόησης μη αφηγηματικών κειμένων με στοιχεία περιγραφής διαδικασίας και πολυτροπικότητας. Ταυτόχρονα, μετρήθηκε η προηγούμενη γνώση που έφεραν τα παιδιά ως προς το περιεχόμενο των δύο έργων, η ικανότητα συναγωγής συμπερασμάτων, η ταχύτητα ανάγνωσης, η αναδρομή στο κείμενο – η οποία εξετάστηκε και με τη χρήση ενός πρωτόκολλου ανίχνευσης μεταγνωστικών στρατηγικών – και το φύλο ως παράγοντες που σχετίζονται με την αναγνωστική κατανόηση. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν μερική αδυναμία ενσωμάτωσης των πληροφοριών του κειμένου και ακόμη μεγαλύτερη αδυναμία συναγωγής συμπερασμάτων, γεγονός που αποδίδεται και στη μη αποτελεσματική αξιοποίηση των ιδιαιτεροτήτων, στη βάση του κειμενικού τύπου και της

πολυτροπικότητας, παρά το ότι η στρατηγική της αναδρομής στο κείμενο χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό. Η ικανότητα συναγωγής συμπερασμάτων, καθώς και η προηγούμενη γνώση φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά την επίδοση στην κατανόηση κειμένου.

Προτείνεται, λοιπόν, η ενσωμάτωση στη διδασκαλία της ανάγνωσης στοιχείων κειμενικού είδους και πολυτροπικότητας για την αποτελεσματικότερη νοηματική επεξεργασία κειμένων.

*Αϊδίνης, Α. (2012). *Γραμματισμός στην πρώτη σχολική ηλικία. Μια ψυχολογολογική προσέγγιση*. Gutenberg, Αθήνα

Παράλληλες Συνεδρίες 1: 11:30-13:00

Αίθουσα 4: Συμπόσιο: Η Θεωρία PASS και οι εφαρμογές της στη μελέτη του γνωστικού φαινομένου της Ανάγνωσης.

ΥΠΟΟΜΑΔΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: ΜΙΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Διαλεχτή Χατζούδη^α & Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος^β

Τμήμα Ψυχολογίας και Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, Πανεπιστήμιο Κύπρου
^α dialechti.chatzoudi@gmail.com, ^β papadopoulos.timothy@ucy.ac.cy

Περίληψη

Προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ισχυρές συσχετίσεις ανάμεσα στις δυσκολίες στην ανάγνωση και στην ορθογραφία, αλλά δεν έχει εξεταστεί με ποιον τρόπο αναπτύσσονται οι αναγνωστικές και ορθογραφικές δεξιότητες σε νεαρούς μαθητές με διαφορετικό επίπεδο ικανοτήτων στην ανάγνωση και στην ορθογραφία. Δημιουργήθηκαν τέσσερις ομάδες παιδιών βάσει των επιδόσεών τους στην αναγνωστική ευχέρεια και στην ορθογραφία: (α) Φτωχοί αναγνώστες/Φτωχοί ορθογράφοι (n = 15), (β) Φτωχοί αναγνώστες/Καλοί ορθογράφοι (n = 30), (γ) Καλοί αναγνώστες/Φτωχοί ορθογράφοι (n = 12) και (δ) Καλοί αναγνώστες/Καλοί ορθογράφοι (n = 59) (ομάδα ελέγχου). Οι ομάδες ορίστηκαν στη Β' Δημοτικού και συγκρίθηκαν αναδρομικά στην Α' Δημοτικού και στο νηπιαγωγείο, αναφορικά τόσο με τα κριτήρια επιλογής (αναγνωστική ευχέρεια και ορθογραφία), όσο και με μετρήσεις σε έργα αναγνωστικής ακρίβειας και κατανόησης κειμένου, γλωσσικά έργα (φωνολογική ικανότητα, ταχεία ονομασία ερεθισμάτων) και γνωστικά έργα (ταυτόχρονη και διαδοχική επεξεργασία πληροφοριών). Οι επιδράσεις της λεκτικής και μη λεκτικής ικανότητας, της ηλικίας, του φύλου και του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου ελέγχθηκαν ανάμεσα στις ομάδες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι φτωχοί αναγνώστες/φτωχοί ορθογράφοι παρουσίασαν τα μεγαλύτερα γλωσσικά και γνωστικά ελλείμματα σε σύγκριση με τις ομάδες που παρουσίαζαν δυσκολίες μόνο

στην ανάγνωση ή μόνο στην ορθογραφία. Επίσης, η διαφοροποίηση των γλωσσικών και γνωστικών προφίλ των παιδιών κρίθηκε εφικτή ήδη από το νηπιαγωγείο και έγινε πιο ευδιάκριτη στη Β' Δημοτικού. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τους σύγχρονους ορισμούς για τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και τις πρακτικές προεκτάσεις τους στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Χριστιάνα Κτίστη^α & Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος^β

Τμήμα Ψυχολογίας και Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, Πανεπιστήμιο Κύπρου
^α christianaktisti@yahoo.gr, ^β papadopoulos.timothy@ucy.ac.cy

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Προηγούμενες έρευνες έχουν υποστηρίξει την αποτελεσματικότητα των γνωστικών και φωνολογικών παρεμβατικών προγραμμάτων στην αντιμετώπιση αναγνωστικών δυσκολιών. Παρόλα αυτά, δεν υπάρχουν έρευνες που να στοχεύουν στη σύγκριση των παρεμβάσεων αυτών ούτε στον συνδυασμό φωνολογικών και γνωστικών παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση αναγνωστικών προβλημάτων.

Στην παρούσα έρευνα 56 ελληνόφωνα παιδιά με δυσκολίες ανάγνωσης, ηλικίας 6-7 χρόνων, έλαβαν για πέντε εβδομάδες φωνολογική ή γνωστική παρέμβαση ή συνδυασμό των δύο. Χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες ($n=14$ σε κάθε ομάδα) με τη μέθοδο της τυχαίας κατανομής. Η πρώτη ομάδα έλαβε γνωστική παρέμβαση με το πρόγραμμα PREP (PASS Reading Enhancement Program; Papadopoulos, Das, Parrila, & Kirby, 2003), η δεύτερη ομάδα έλαβε παρέμβαση με έμφαση στις φωνολογικές λειτουργίες με το πρόγραμμα GraphoGame (GG; Lyytinen, Erskine, Kujala, Ojanen, & Richardson, 2009), η τρίτη και η τέταρτη ομάδα έλαβαν συνδυασμένη παρέμβαση (PREP σε GG ή GG σε PREP). Οι πειραματικές ομάδες εξετάστηκαν σε διάφορες δεξιότητες πριν, κατά τη διάρκεια, στο πέρας της παρέμβασης και ένα χρόνο μετά, και οι επιδόσεις τους συγκρίθηκαν με την ομάδα ελέγχου ($n=17$).

Οι αναλύσεις συνδιακύμανσης έδειξαν ότι όλες οι ομάδες βελτιώθηκαν σημαντικά σε φωνολογικές, γνωστικές, αναγνωστικές, ορθογραφικές δεξιότητες και σε δεξιότητες γρήγορης ονομασίας ερεθισμάτων με το πέρασμα του χρόνου. Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις πειραματικές ομάδες, παρόλο που οι ομάδες έδειξαν κάποιες ξεκάθαρες τάσεις από την παρέμβαση. Έμφαση δίνεται στην ανάγκη για δημιουργία πρώιμων παρεμβατικών προγραμμάτων που θα έχουν θεωρητικό και ερευνητικό υπόβαθρο, αν ο στόχος είναι οι δραστικές αλλαγές στον χώρο του αλφαριθμητισμού.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ PASS ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ: ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ CAS ΚΑΙ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας και Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, Πανεπιστήμιο Κύπρου
rapadopoulos.timothy@ucy.ac.cy

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρουσίασης αυτής είναι: (α) να μελετήσει τις ψυχομετρικές ιδιότητες της σταθμισμένης στην Ελληνική Γλώσσα γνωστικής μπαταρίας Cognitive Assessment System (CAS, Naglieri & Das, 1997) του βασικού εργαλείου της θεωρίας PASS (Planning, Attention, Simultaneous, Successive- Das, Naglieri, & Kirby, 1994) και (β) να προσδιορίσει την ψυχομετρική και κλινική χρησιμότητα του εργαλείου CAS, προβαίνοντας σε μία σύντομη ανασκόπηση 22 σχετικών ερευνών που έχουν διεξαχθεί σε ελληνόφωνους πληθυσμούς. Οι έρευνες αυτές εστιάζονται σε θέματα: (1) αναγνωστικής ανάπτυξης, (2) αναγνωστικών δυσκολιών και υποομάδων παιδιών με αναγνωστικά προβλήματα, (3) πιθανής νοσηρότητας ειδικών μαθησιακών διαταραχών, (4) σχέσης λειτουργιών, όπως της προσοχής και του προγραμματισμού και (5) παρεμβατικών εφαρμογών (π.χ. PASS Reading Enhancement Program: PREP), κατάλληλων για την αντιμετώπιση ειδικών μαθησιακών διαταραχών. Η παρουσίαση καταλήγει στο εξής: όταν η συνεισφορά της θεωρίας PASS στη μέτρηση της νοημοσύνης και στην ερμηνεία των ειδικών μαθησιακών διαταραχών μελετάται στο σύνολό της, σε σχέση με το περιεχόμενο, την ποιότητα και τα αποτελέσματα των σχετικών συσχετιστικών και παρεμβατικών ερευνών, οι εφαρμογές της αποδίδουν παρόμοια αποτελέσματα με εκείνα που προέρχονται από πληθυσμούς με διαφορετικά πολιτιστικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά. Η συζήτηση εστιάζεται στις θεωρητικές και πρακτικές προεκτάσεις αυτών των ευρημάτων, ιδιαίτερα σε σχέση με το γνωστικό φαινόμενο της ανάγνωσης.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Αργυρώ Φελλά^α & Τιμόθεος Κ. Παπαδόπουλος^β

Τμήμα Ψυχολογίας και Κέντρο Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης, Πανεπιστήμιο Κύπρου
^α argirini@hotmail.com, ^β rapadopoulos.timothy@ucy.ac.cy

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάγνωση αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία και η κατανόηση και ερμηνεία των μηχανισμών που την υποστηρίζουν απαιτεί τη χρήση μέσων και μεθόδων που μπορούν να καταγράψουν με ακρίβεια τις λειτουργίες που σχετίζονται τόσο με τη φυσιολογία του (οπτικού) συστήματος, όσο και των γνωστικών διεργασιών που συμβαίνουν κατά την επεξεργασία της λέξης, της πρότασης

ή του κειμένου. Μία από τις πιο πρόσφατες πειραματικές προσεγγίσεις, που επιδιώκουν να εντοπίσουν τους μηχανισμούς που υποστηρίζουν την αναγνωστική διαδικασία και παράλληλα λειτουργούν ως δείκτες για τη διάκριση ομάδων φτωχών και ικανών αναγνωστών, αφορά στην καταγραφή οφθαλμικών κινήσεων. Η καταγραφή των οφθαλμικών κινήσεων γίνεται με τη χρήση ενός ειδικού ανιχνευτή οφθαλμικών κινήσεων (eye tracker) σε μία οθόνη. Ο ειδικός αυτός ανιχνευτής εντοπίζει τις σακκαδικές κινήσεις (κινήσεις κατά τις οποίες τα μάτια κινούνται με ταχύτητα από το ένα σημείο της γραμμής στο άλλο) και τις κινήσεις προσήλωσης ή σταθεροποίησης (μεγάλα διαλείμματα, στα οποία οι οφθαλμοί προσηλώνονται σε ένα μικρό τμήμα της επιφάνειας που περιέχει το κείμενο).

Η παρούσα έρευνα διερεύνησε κατά πόσο υπάρχουν διαφορές στην καταγραφή των οφθαλμικών κινήσεων των φτωχών και ικανών αναγνωστών, εξισωμένων ως προς τη χρονολογική ηλικία, κατά τη συμμετοχή σε διάφορες εργαστηριακές μετρήσεις που αξιολογούν συσχετιζόμενες με την ανάγνωση γνωστικές και γλωσσικές δεξιότητες (π.χ., ταχεία ονομασία ερεθισμάτων, ορθογραφική επεξεργασία, μηχανισμοί επεξεργασίας πληροφοριών). Στην παρούσα έρευνα έλαβαν μέρος τέσσερις ομάδες παιδιών με μητρική γλώσσα τα Ελληνικά: (α) η ομάδα των παιδιών με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούν στην Γ' τάξη (15 παιδιά), (β) η ομάδα των παιδιών με αναγνωστικές δυσκολίες που φοιτούν στην Στ' τάξη (15 παιδιά), (γ) η ομάδα τυπικών αναγνωστών που φοιτούν στην Γ' τάξη (15 παιδιά) και (δ) η ομάδα τυπικών αναγνωστών που φοιτούν στην Στ' τάξη (15 παιδιά). Τα παιδιά εξετάστηκαν σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση τα παιδιά εξετάστηκαν σε μία σειρά από γνωστικά, γλωσσικά και αναγνωστικά έργα, με σκοπό να επαληθευτεί με μετρήσιμα κριτήρια κατά πόσο παρουσιάζουν ή όχι αναγνωστικές δυσκολίες. Στη δεύτερη φάση τα παιδιά εξετάστηκαν ατομικά σε μία συστοιχία γνωστικών έργων μέσω της χρήσης τεχνικών καταγραφής οφθαλμικών κινήσεων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες έχουν με στατιστικά σημαντική διαφορά περισσότερες σακκαδικές κινήσεις και κινήσεις προσήλωσης σε σύγκριση με τους τυπικά αναπτυσσόμενους αναγνώστες, που εξισώθηκαν ως προς τη χρονολογική ηλικία. Επίσης, οι σακκαδικές κινήσεις και οι κινήσεις προσήλωσης των παιδιών με αναγνωστικές δυσκολίες έχουν με στατιστικά σημαντική διαφορά μεγαλύτερη διάρκεια σε σχέση με εκείνες των τυπικά αναπτυσσόμενων αναγνωστών.

Συμπερασματικά, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας υποδεικνύουν πως τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες χρειάζονται περισσότερο χρόνο, για να αποκτήσουν πρόσβαση στις οπτικές πληροφορίες. Παρέχουν ακόμη πληροφορίες αναφορικά με το 'οπτικό μονοπάτι' που ακολουθεί ο αναγνώστης για την καταγραφή μίας πληροφορίας, ώστε να καταστεί δυνατή η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τον τρόπο προσέγγισης και επεξεργασίας της πληροφορίας από τον αναγνώστη. Η εστίαση στη μελέτη του οπτικού μονοπατιού θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική στην έρευνα που ασχολείται με τις αναγνωστικές δυσκολίες, καθώς αναμένεται να προσφέρει εναλλακτικούς τρόπους διάγνωσης των εγγενών ή επίκτητων αναγνωστικών δυσκολιών.

Αίθουσα 2: Γραμματισμός και διδακτικές πρακτικές στη Δημοτική Εκπαίδευση

**ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ –
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ**

Ιωάννα Χατζηγιάννη

Εκπαιδευτικός Δημοτικής Εκπαίδευσης

ioannahadjjianni@gmail.com

Σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο οι μαθητές έχουν τα δικά τους χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη νοητική, σωματική, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Τα χαρακτηριστικά αυτά απαιτούν διαφοροποιημένες διδακτικές προσεγγίσεις για την καλλιέργεια του γραμματισμού, που να ικανοποιούν τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο βρίσκονται. Από το 1762 ο Ρουσσώ στο Βιβλίο του *Αιμίλιος* τονίζει την ανάγκη για σεβασμό στην προσωπικότητα των παιδιών, στον υπολογισμό των ιδιαιτεροτήτων τους και την ανάπτυξη των ατομικών τους κλίσεων, ώστε να διαμορφώσουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες που να αυτοπροσδιορίζονται και να δρουν αυτόνομα. Η εκπαίδευση πρέπει να βασίζεται στην προσωπική αναζήτηση του διδασκομένου και μόνο.

Στη σημερινή πραγματικότητα οι διδακτικές πρακτικές γραμματισμού που εφαρμόζονται στα σχολεία συνάδουν με τις αρχές που εκφράστηκαν 250 χρόνια πριν: Ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των διδακτικών πρακτικών γραμματισμού που χρησιμοποιούνται σήμερα στα σχολεία μας και ποιες αλλαγές πρέπει να γίνουν ώστε να υπάρξει σεβασμός στα διάφορα στάδια ανάπτυξης των μαθητών και στην προσφορά διαφοροποιημένης μάθησης;

Θα γίνει προσπάθεια περιγραφής της σημερινής πραγματικότητας και θα προταθούν αλλαγές που μπορούν να εφαρμοστούν από κάθε εκπαιδευτικό στο τμήμα του, ώστε η ανάπτυξη του γραμματισμού των μαθητών να γίνει αβίαστα ανάλογα με το ατομικό στάδιο ανάπτυξης του κάθε παιδιού.

Θα παρουσιαστούν σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές (Σταδιακή Συγγραφή Κειμένων, Reciprocal Teaching – μεταγνωστικές δεξιότητες στην κατανόηση) και παραδείγματα εργασιών που παράχθηκαν από την εφαρμογή τους σε συνηθισμένα τμήματα δημοτικής εκπαίδευσης σε σχολεία της Κύπρου.

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ: ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Δρ. Σωτηρία Τζιβινίκου

*Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
sotizivi@uth.gr*

Σε πολλές χώρες η ανάγνωση αποτελεί το πεδίο πολιτικών, ιδεολογικών και παιδαγωγικών αντιπαραθέσεων και θέσεων, ορίζοντας τις αντίστοιχες πολιτικές και προκαλώντας συνακόλουθες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Στην Ελλάδα το θέμα της ανάγνωσης είχε μικρότερη επίδραση στο πολιτικό γίγνεσθαι, αφού για πολλές δεκαετίες η πολιτική και επιστημονική συζήτηση εστιάστηκε με τρόπο emphaticό και αποκλειστικό στη διαμάχη για την επικράτηση της δημοτικής ή καθαρεύουσας. Έτσι, θέματα που άπτονταν της διδασκαλίας της γλώσσας και ιδιαίτερα της ανάγνωσης έτυχαν μικρότερης προσοχής και επιστημονικής διερεύνησης.

Η επίδραση αυτής της πολιτικής και επιστημονικής τάσης επηρέασε βαθιά και την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, εκεί όπου η ανάγνωση αποτελεί τη βάση ανάπτυξης των προγραμμάτων υποστήριξης των μαθητών με δυσκολίες μάθησης που πολύ συχνά συνυπάρχουν ή ταυτίζονται με τις αναγνωστικές δυσκολίες. Έτσι, τα ερευνητικά δεδομένα και σε αυτή την περίπτωση είναι φτωχά, αφού οι σχετικές έρευνες είναι μεμονωμένες και μικρής εμβέλειας, με ελλιπή ή χωρίς καθόλου χρηματοδότηση. Επιπλέον, για τις ενταξιακές δομές (τμήματα ένταξης) δεν έχουν αναπτυχθεί διδακτικές διαδικασίες με την ενσωμάτωση στρατηγικών διδασκαλίας και μάθησης, καθώς και αντίστοιχο διδακτικό υλικό. Κυρίως, όμως, δεν έχουν αναπτυχθεί διαδικασίες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των όποιων παρεμβάσεων σχεδιάζονται και υλοποιούνται σε διάφορα σχολικά πλαίσια γενικής και ειδικής αγωγής.

Σκοπός: Η παρούσα εισήγηση έχει στόχο να συμβάλλει στη μελέτη της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας και των διδακτικών παρεμβάσεων σε μαθητές δημοτικού με αναγνωστικές δυσκολίες.

Μέθοδος: Πολλαπλές μεμονωμένες περιπτώσεις μαθητών (συγκεκριμένα, είκοσι περιπτώσεις) αποτέλεσαν το δείγμα της εργασίας αυτής. Η διαδικασία ήταν κοινή και βασίζονταν στον σχεδιασμό που ακολουθεί τη μορφή 'αρχική αξιολόγηση- παρέμβαση- συνεχής παρακολούθηση της προόδου/διαμορφωτική αξιολόγηση- τελική αξιολόγηση'. Για τις αξιολογήσεις αυτές χρησιμοποιήθηκαν εργαλεία, τα οποία αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο αυτής της έρευνας. Οι παρεμβάσεις στηρίχθηκαν σε αυτό που η διεθνής βιβλιογραφία ονομάζει «μίνι μαθήματα / mini lessons». Τα μικρά αυτά μαθήματα ήταν εξατομικευμένα, εμβόλιμα στη διάρκεια του βασικού μαθήματος, διάρκειας 5-10 λεπτών και πραγματοποιούνταν τουλάχιστον 3 φορές την εβδομάδα. Χρησιμοποιήθηκε διδακτικό πακέτο ανάπτυξης της αναγνωστικής δεξιότητας, με έμφαση στη φωνητική, φωνολογική επίγνωση και στην ενεργοποίηση της ακουστικής και οπτικής αντίληψης, καθώς επίσης και στην ενίσχυση της μνήμης και της αυτοματοποιημένης ανάκλησης. Η συνολική διάρκεια των παρεμβάσεων ήταν τουλάχιστον δέκα εβδομάδων, δηλαδή τουλάχιστον 30 μίνι μαθήματα ανά μαθητή-περίπτωση. Η μελέτη της αποτελεσματικότητας στηρίχθηκε στη διαφορά μεταξύ αρχικής και τελικής αξιολόγησης της προόδου του κάθε μαθητή.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλοι οι μαθητές που συμμετείχαν στις μεμονωμένες

μελέτες περίπτωσης εμφάνισαν σημαντική μεταβολή της επίδοσής τους στις επιμέρους αναγνωστικές δεξιότητες, όπως είναι η φωνολογική επίγνωση, η οποία είχε έμμεση αλλά σαφή επίδραση στη συνολική επίδοση στην ανάγνωση. Επειδή η ανάγνωση είναι ο βασικός παράγοντας που προσδιορίζει τη συνολική επίδοση, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι παρεμβάσεις αυτές είχαν έμμεση επίδραση και στη συνολική επίδοση των μαθητών. Έτσι, η γενίκευση της ενσωμάτωσης της στρατηγικής των «mini lessons» και η χρήση συστηματικά διαρθρωμένου διδακτικού υλικού, μπορεί να έχει σημαντική θετική επίδραση στην ανάπτυξη της αναγνωστικής δεξιότητας σε μαθητές δημοτικού (όλων των τάξεων) και αυτό να συμβάλλει στη συνολική πρόοδο των μαθητών.

Συμπεράσματα: Γενικότερα, τα ευρήματα αυτής της έρευνας μπορούν να αποτελέσουν τη βάση της συζήτησης για την ενσωμάτωση παρόμοιων διαδικασιών και στη γενική εκπαίδευση, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών ποιοτικών και ποσοτικών διαφορών των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΑΠΟ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Στυλιανή Ν. Τσεσμελή

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών

stsesmeli@upatras.gr

Σκοπός της μελέτης ήταν η αξιολόγηση της κατάκτησης των σύνθετων λέξεων από μαθητές που φοιτούσαν στις ανώτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου, καθώς και η μετέπειτα εκπαιδευτική παρέμβαση των λέξεων αυτών στα πλαίσια της ενιαίας τάξης. Το δείγμα αποτελούσαν 53 μαθητές, οι οποίοι φοιτούσαν στη Δ΄ και Στ΄ τάξη ενός δημοτικού σχολείου της περιφέρειας Αχαΐας. Μετά την προκαταρκτική χορήγηση σταθμισμένων κριτηρίων ορθογραφίας και λεξιλογίου, οι μαθητές αξιολογήθηκαν σε τρεις δοκιμασίες μορφολογικής ορθογραφίας, σημασίας και μορφολογικής ενημερότητας σύνθετων λέξεων, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με τον βαθμό της μορφοφωολογικής τους διαφάνειας. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης έδειξαν ότι οι λέξεις με μορφοφωολογική διαφάνεια είχαν σημαντικά καλύτερη επίδοση συγκριτικά με τις αντίστοιχες λέξεις χωρίς μορφοφωολογική διαφάνεια, ενώ οι αναπτυξιακές διαφορές στην κατάκτηση των λέξεων αυτών ήταν σημαντικές μεταξύ των δύο τάξεων του σχολείου. Η εκπαιδευτική παρέμβαση που επιχειρήθηκε μετά την αξιολόγηση μέσω Η/Υ στα πλαίσια της τάξης, έδειξε πως οι μαθητές της Δ΄ τάξης βελτίωσαν την ορθογραφική επίδοση των σύνθετων λέξεων σε στατιστικώς μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με μια ομάδα συνομηλίκων τους, οι οποίοι δε δέχτηκαν την παρέμβαση. Παρομοίως, βελτιώθηκαν σημαντικά, αλλά σε μικρότερο βαθμό, οι μαθητές της Στ΄ τάξης συγκριτικά με μια ομάδα ελέγχου. Τα αποτελέσματα αυτά είναι συμβατά με τη διεθνή βιβλιογραφία (Goodwin & Ahn, 2013· Nagy, Carlisle & Goodwin, 2013) και αναδεικνύουν τη σημασία που έχει η μελέτη της κατάκτησης των σύνθετων λέξεων από τους μαθητές των ανώτερων τάξεων του δημοτικού σχολείου σε επίπεδο αξιολόγησης και εκπαιδευτικής παρέμβασης.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ: Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ ΜΙΚΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Σταυρούλα Βαλιαντή, Λεύκιος Νεοφύτου

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
valiandes.st@cyearn.pi.ac.cy

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η συζήτηση των τρόπων με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η ανάπτυξη δεξιοτήτων γραμματισμού για όλους τους μαθητές σε μια τάξη μικτής ικανότητας.

Επιχειρώντας, μέσω μιας βιβλιογραφικής ανασκόπησης, την καταγραφή των διαφόρων τεχνικών και στρατηγικών που εφαρμόζονται σήμερα στα εκπαιδευτικά δρώμενα για τη διαχείριση της ετερότητας του μαθητικού πληθυσμού και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς και τα μέσα που ο εκπαιδευτικός έχει τελικά στη διάθεσή του, θα παρουσιάσουμε πώς μέσω της διαφοροποίησης στη διδασκαλία μπορεί να προωθηθεί η γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη όλων των μαθητών και συνακόλουθα να προωθηθεί ο γραμματισμός.

Ο γραμματισμός αποτελεί μια ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει την έννοια του αναλφαριθμητισμού και αναφέρεται στις δεξιότητες που κατέχει το άτομο, ώστε να μπορεί να δρα αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας. Κατέχει, δε, εξέχουσα θέση στη μαθησιακή ατζέντα των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων. Δυστυχώς όμως, όπως διαφαίνεται από τις διεθνείς έρευνες του ΟΟΣΑ (PISA 2013, TALIS, 2012) το μέγεθος του αναλφαριθμητισμού διογκώνεται παρά τις ποικίλες «θεραπευτικές μεθόδους» που τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα εφαρμόζουν.

Ερμηνεύοντας την αποτυχία τούτων των προσεγγίσεων στην παράλληλη και συμπληρωματική θέση που αυτές κατέχουν εντός των εκπαιδευτικών συστημάτων, και ως εκ τούτου δεν μπορούν να εμπλουτίσουν την παιδαγωγική φαρέτρα των μάχιμων εκπαιδευτικών που καθημερινά βρίσκονται αντιμέτωποι με το πρόβλημα του αναλφαριθμητισμού, η συζήτησή μας θα εστιάσει όχι σε εξειδικευμένες τεχνικές και προτάσεις πολιτικής, αλλά σε πρακτικές που μπορεί να βοηθήσουν στην καθημερινή διδακτική πράξη. Η παιδαγωγική της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, τόσο στο θεωρητικό της υπόβαθρο όσο και στην πράξη της, μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο πρόληψης, αντιμετώπισης, μετριασμού και σταδιακής υποβάθμισης του προβλήματος της ανισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών που οδηγούν στις μειωμένες ευκαιρίες γραμματισμού.

Παράλληλες Συνεδρίες 2: 15:00-16:30

Αίθουσα 3: Γραμματισμός και Διδακτικές Πρακτικές στη Μέση Εκπαίδευση

Η ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ: ΜΙΑ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΗΣ Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ανδρεανή Μπάιτελμαν

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

a.baytelman@gmail.com

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό επιστημονικών επιτευγμάτων, σύνθετων κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων και ηθικών διλημμάτων για τα οποία, συχνά, υπάρχουν διάφορες αντιτιθέμενες και αντιμαχόμενες πληροφορίες, προσεγγίσεις και προοπτικές. Οι πολίτες, για να μπορέσουν να διαχειριστούν τα δεδομένα αυτά, επιβάλλεται να διαθέτουν δεξιότητες αξιολόγησης και σύνθεσης πληροφοριών που σχετίζονται με κοινωνικό-επιστημονικά και ηθικά ζητήματα (Zeidler, 2001), δεξιότητες κριτικής σκέψης και αποδοχής ύπαρξης αντιτιθέμενων δεδομένων, ικανότητες λύσης προβλημάτων και λήψης απόφασης, καθώς και αναζήτησης εναλλακτικών λύσεων για τα διάφορα κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα (Applebaum, & Callahan, 2009; Kolsto et al., 2006; Sadler, 2004; Zeidler, Sadler, Simmons, & Howes, 2005). Η καλλιέργεια όλων των πιο πάνω δεξιοτήτων και ικανοτήτων παραπέμπει στην έννοια του επιστημονικά εγγράμματου πολίτη, και του επιστημονικού γραμματισμού που απαιτείται για τον 21^ο αιώνα.

Στο πλαίσιο των πιο πάνω διαπιστώσεων, που αφορούν στις προκλήσεις της σημερινής εποχής, καθώς και στα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτουν οι σημερινοί πολίτες, μια από τις σημαντικότερες επιδιώξεις και προσδοκίες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πολλών χωρών είναι η προετοιμασία των μαθητών και φοιτητών, ως μελλοντικών εγγράμματων πολιτών, ούτως ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα και στις νέες μεγάλες προκλήσεις της εποχής. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι επιδιώξεις για την προώθηση του επιστημονικού γραμματισμού συναντιώνται με τις επιδιώξεις της ενσωμάτωσης της ιστορίας της επιστήμης στη διδακτική των φυσικών επιστημών. Συγκεκριμένα, και στις δύο περιπτώσεις, επιδιώκεται μέσα από τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών η ενίσχυση της επιστημολογικής επάρκειας, της εννοιολογικής κατανόησης και των θετικών στάσεων για την επιστήμη των εκπαιδευομένων. Ειδικότερα, επιδιώκεται η κατανόηση της φύσης της επιστήμης και των επιστημονικών θεωριών, η σχέση της επιστήμης με τις κοινωνικές, ηθικές, πολιτικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις της εκάστοτε εποχής (Matthews, 1992; 1994), η κατανόηση εννοιών και φαινομένων, καθώς και η ανάπτυξη θετικών στάσεων για την ίδια την επιστήμη και την αξιοποίησή της σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Με βάση το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο, η παρούσα πιλοτική έρευνα επιχειρήσε να

διερευνήσει την επίδραση της ιστορίας της επιστήμης στην ενίσχυση της επιστημολογικής επάρκειας και της εννοιολογικής κατανόησης μαθητών Γ΄ Γυμνασίου στο πλαίσιο του μαθήματος της Βιολογίας. Για τον σκοπό αυτό, ένα τμήμα μαθητών Γ΄ Γυμνασίου διδάχθηκε τέσσερις ενότητες της διδακτέας ύλης της Βιολογίας αξιοποιώντας την ιστορία της επιστήμης, ενώ ένα άλλο τμήμα μαθητών Γ΄ Γυμνασίου διδάχθηκε τις ίδιες ενότητες χωρίς την αξιοποίηση της ιστορίας της επιστήμης. Στη συνέχεια, συνελέγησαν δεδομένα από τα δύο τμήματα μέσω δύο ειδών ερωτηματολογίων που αναπτύχθηκαν και εγκυροποιήθηκαν για τον σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας. Το ένα ερωτηματολόγιο αφορούσε στη μέτρηση της επιστημολογικής επάρκειας των μαθητών, ενώ το δεύτερο ερωτηματολόγιο αφορούσε στη μέτρηση της εννοιολογικής κατανόησής τους. Για να ελεγχθεί αν η αξιοποίηση της ιστορίας της επιστήμης επηρεάζει την επιστημολογική επάρκεια και την εννοιολογική κατανόηση των μαθητών, διενεργήθηκαν στατιστικοί έλεγχοι ANCOVA, αφαιρώντας την επίδραση της προϋπάρχουσας γνώσης πάνω στις εξαρτημένες μεταβλητές. Τα αποτελέσματα των στατιστικών ελέγχων έδειξαν στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των μέσων όρων των επιδόσεων των μαθητών των δύο τμημάτων όσον αφορά στην επιστημολογική επάρκεια και στην εννοιολογική κατανόησή τους. Δηλαδή, η αξιοποίηση της ιστορίας της επιστήμης στη διδακτική της Βιολογίας επηρέασε θετικά την επίδοση των μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ-ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΕ ΤΑΞΕΙΣ ΜΙΚΤΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Θεούλα Ερωτοκρίτου Σταύρου

Πανεπιστήμιο Κύπρου
evavgi@cytanet.com.cy

Η εισήγηση θα επικεντρωθεί στις διαδικασίες εφαρμογής και τα αποτελέσματα μιας παρέμβασης, που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο έρευνας δράσης, η οποία στόχευε στη βελτίωση των αναγνωστικών δεξιοτήτων 15χρονων μαθητών/τριών, μέσω της διαφοροποίησης της διδασκαλίας-μάθησης. Τα διαφοροποιημένα μαθήματα στηρίχθηκαν στην ανάπτυξη ενός Αναλυτικού Προγράμματος, δομημένου σε πυρηνικές, προϋπάρχουσες και μετασχηματιστικές γνώσεις/δεξιότητες κατανόησης κειμένου και εστιασμένου σε αναγνωστικές στρατηγικές. Η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης διερευνήθηκε μέσω πειραματικού σχεδιασμού. Χορηγήθηκαν δοκίμια αξιολόγησης των αναγνωστικών δεξιοτήτων σε πειραματική (N=82) και ομάδα ελέγχου (N=81) πριν και μετά την παρέμβαση. Παράλληλα, συγκεντρώθηκαν και ποιοτικά δεδομένα (ημερολογιακές καταγραφές διδασκουσών, παρατηρήσεις στην τάξη, συνεντεύξεις συμμετεχόντων/ουσών, διαφοροποιημένα σχέδια μαθήματος) για την πολύπλευρη διερεύνηση του θέματος. Οι επιδόσεις των μαθητών/τριών στα δοκίμια αρχικής και τελικής αξιολόγησης έτυχαν στατιστικής επεξεργασίας με την αξιοποίηση του λογιστικού μοντέλου Rasch και της ανάλυσης πολλαπλής παλινδρόμησης, ενώ πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου και ανάλυση λόγου για τα δεδομένα των συνεντεύξεων και των ημερολογιακών καταγραφών. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν τον καταλυτικό ρόλο των διαφοροποιημένων μαθημάτων στην ερμηνεία της διασποράς των επιδόσεων των μαθητών/τριών της πειραματικής και της ομάδας ελέγχου στο δοκίμιο τελικής αξιολόγησης, στη γνώση και εφαρμογή αναγνωστικών στρατηγικών, όπως και στη βελτίωση του συναισθήματος αυτοεπάρκειας αλλά και στην αλλαγή των

εννοιολογικών κατασκευών των μαθητών/τριών της πειραματικής ομάδας για τη μαθησιακή διαδικασία και τον δικό τους ρόλο σε αυτήν. Η θετική συνεισφορά της παρέμβασης υπήρξε αλληλένδετη με (α) την αξιοποίηση της σχετικής βιβλιογραφίας για τη διαμόρφωση ενός προγράμματος για τη διδασκαλία της ανάγνωσης-κατανόησης στην Α΄ Λυκείου, (β) την εμπειριστατωμένη ανάλυση αναγκών των μαθητών/τριών, την ανάλυση και ιεράρχηση των στόχων της διδασκαλίας από τους πιο απλούς στους πιο σύνθετους, έτσι ώστε να είναι εφικτός ο ορισμός πυρηνικών, προαπαιτούμενων και μετασχηματιστικών γνώσεων/δεξιοτήτων με βάση την ετοιμότητα των μαθητών/τριών, (γ) την έμφαση στη διδασκαλία αναγνωστικών στρατηγικών και την αξιοποίηση ποικίλων κειμένων διαβαθμισμένης δυσκολίας, με εμπλοκή και των ίδιων των παιδιών στην επιλογή τους, ώστε αυτά να συνάδουν με το επίπεδο ικανοτήτων και τα ενδιαφέροντά τους, (δ) τον σχεδιασμό αυθεντικών δραστηριοτήτων που προϋπέθεταν την ανάγνωση και την παροχή της δυνατότητας στους μαθητές/τριες να επιλέξουν ανάμεσα σε ποικίλες δραστηριότητες, με στόχο να ικανοποιηθεί το διαφορετικό μαθησιακό τους προφίλ, (ε) τη δημιουργία ενός μη ανταγωνιστικού κλίματος στην τάξη και (στ) την ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας με στόχο τη συνανάγνωση κειμένων εντός της ομάδας. Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας απορρέουν εισηγήσεις και προτάσεις που μπορούν να αξιοποιηθούν για τη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής σε θέματα διδασκαλίας κατανόησης κειμένου σε εφήβους/ες μαθητές/τριες που φοιτούν σε τάξεις μικτής ετοιμότητας.

Η ΚΟΙΝΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΑΞΗ:

ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Ειρήνη Ιορδάνου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

iriordanou@gmail.com

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στον προφορικό λόγο ως αντικείμενο έρευνας, καθώς θεωρείται ότι αποτελεί ένα από τα ισχυρότερα εργαλεία χρήσης και εμπέδωσης της γλώσσας, αλλά και του πολιτισμού ευρύτερα. Επιλέγηκε η βαθμίδα της Μέσης Εκπαίδευσης για τη μελέτη αυτή, διότι όπως έδειξε η βιβλιογραφία οι μαθητές ανώτερων βαθμίδων πραγματοποιούν πιο συνειδητοποιημένες γλωσσικές επιλογές, ενώ ταυτόχρονα αποκλίνουν από την εναρκτήρια μάθηση της γλώσσας-στόχου και των πρακτικών της. Ακόμα, ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας, ο οποίος με ώθησε να μελετήσω την Α΄ τάξη του Λυκείου είναι η σημαντικότητα της μεταιχμιακής αυτής γλωσσικά, και όχι μόνο, κατάστασης στην οποία βρίσκονται οι μαθητές, οι οποίοι καλούνται να αφήσουν το γυμνάσιο και να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του λυκείου.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση της μελέτης που έγινε στον προφορικό λόγο των μαθητών σε μια τάξη Α΄ Λυκείου ενός δημόσιου, αστικού σχολείου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος των Νέων Ελληνικών, με σκοπό τη γλωσσική περιγραφή και τη μελέτη των δομών και των περιστάσεων χρήσης της παραγόμενης γλώσσας.

Θεωρητικά πλαισίωσαν την έρευνά μου οι πιο κάτω όροι: κοινωνική διγλωσσία, διδαιλεκτισμός, γλωσσική ικανότητα, γλωσσικά ικανός μαθητής, ποικιλότητα, προφορικός λόγος,

χώρος της τάξης, ρόλος των εκπαιδευτικών κ.ά.

Τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις που απασχόλησαν την εργασία μου ήταν οι παρακάτω:

1. Ποια δομικά χαρακτηριστικά παρουσιάζει η Κοινή Νέα Ελληνική στον προφορικό λόγο των μαθητών μέσα στην τάξη;
2. Σε ποιες περιστάσεις χρησιμοποιείται η Κοινή Νέα Ελληνική και πώς αντιπαραβάλλεται με τις άλλες γλωσσικές ποικιλίες;

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας ήταν η ποιοτική μέθοδος έρευνας και πιο συγκεκριμένα η εθνογραφική προσέγγιση στην εκπαίδευση. Τη φιλοσοφία της έρευνάς μου πλαισίωσε η μελέτη περίπτωσης μιας τάξης μαθητών.

Κατά την ανακοίνωση θα περιγραφεί η γλωσσική κατάσταση που επικρατεί σήμερα στα κυπριακά σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα δομικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η Κοινή Νέα Ελληνική, η οποία θεωρείται η γλώσσα-στόχος, σύμφωνα με την εκπαιδευτική πολιτική της Κύπρου. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι περιστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιείται η Κοινή Νέα Ελληνική και ειδικότερα πώς αντιπαραβάλλεται με τις άλλες γλωσσικές ποικιλίες που υπάρχουν στην τάξη, όπου τίθενται το θέμα της ποικιλότητας και της θέσης της στην αίθουσα διδασκαλίας.

ΔΡΑΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ειρήνη Ροδοσθένους

Ε.Μ.Ε. Φιλολογικών Μαθημάτων
irodosthenous@hotmail.com

Ο σχολικός γραμματισμός κρίνεται σημαντικός στην ολοκλήρωση της ανάπτυξης του ανθρώπου και στη δυνατότητά του να ενταχθεί ομαλά στο κοινωνικό σύνολο με προοπτικές δημιουργικότητας. Κυρίως αυτός αφορά στη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς επίσης μη γλωσσικά κείμενα.

Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιαστούν καλές πρακτικές του γλωσσικού γραμματισμού στο μάθημα της Ελληνικής Γλώσσας (Νέας και Αρχαίας) και της Λογοτεχνίας (Νεοελληνικής και Αρχαίας) στη Μέση Εκπαίδευση.

Η κατάκτηση των κατάλληλων αναγνωστικών και συγγραφικών δεξιοτήτων των μαθητών είναι μια απαιτητική διαδικασία. Περίπλοκη και επίπονη διαδικασία συνιστά και η διδασκαλία και η καλλιέργεια των ως άνω δεξιοτήτων. Ο βασικός στόχος της ανακοίνωσης είναι διττός: κατά πρώτο λόγο η διευκρίνιση της εν λόγω διαδικασίας και η επισήμανση των βασικών εμποδίων που ορθώνονται στον δρόμο της επιτυχίας, και, κατά δεύτερο λόγο, η καταγραφή της πορείας προς την ενίσχυση και ενδυνάμωση που απαιτείται να παρέχεται στους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία των αναγνωστικών και συγγραφικών δεξιοτήτων μέσω της ανάλυσης των επίσημων κατευθυντηρίων γραμμών, αντλώντας κυρίως στοιχεία από τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και τη συναφή πολιτική που υιοθετείται.

Παράλληλες Συνεδρίες 2: 15:00-16:30

Αίθουσα 4: Συμπόσιο: Θεωρητικές και Επιστημολογικές προσεγγίσεις στον
Γραμματισμό

**ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ**

Τριανταφυλλιά Κωστούλη, Σταυρούλα Κοντοβούρκη, Έλενα Ιωαννίδου, Μαριάννα Κονδύλη

kondyli@patreas.upatras.gr

Στο συμπόσιο θα συζητηθούν περιοχές σχετικές με τη θεωρία και τις επιστημολογικές διαστάσεις του γραμματισμού, που εγείρονται μέσα από τις σχετικές συνεχώς μεταβαλλόμενες εμπειρίες της εκπαιδευτικής πραγματικότητας στην Κύπρο και στην Ελλάδα.

Η Τριανταφυλλιά Κωστούλη (*Από τον γραμματισμό στις κοινότητες γραμματισμού: Κριτική ανάγνωση θεωρητικών εξελίξεων και παιδαγωγικών εφαρμογών*), μέσα από τις έννοιες, όπως «κοινότητα μάθησης» και «κουλτούρα γραμματισμού», στηρίζεται σε μια σειρά από εργαλεία που βοηθούν, αφενός να αναγνώσουμε με κριτικό τρόπο τη σχετική περί γραμματισμού βιβλιογραφία και, αφετέρου να κατανοήσουμε το εύρος των αλλαγών που υλοποιούν (ή δεν υλοποιούν) οι διάφορες γλωσσοδιδασκτικές προτάσεις. Υποστηρίζουμε ότι η καλλιέργεια του γραμματισμού ως κοινωνικής πρακτικής και η συνθετότητα της πράξης σε σχολικές κοινότητες δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη στατική εφαρμογή κάποιων «καλών πρακτικών γραμματισμού». Απαιτείται μια οπτική που θα προτείνει νέα μοντέλα μάθησης, διεπιστημονικά εργαλεία και έννοιες που θα συλλαμβάνουν τη συνεχή αναπλαισίωση νοημάτων, ιδεολογιών και δεδομένων σχημάτων.

Ο Δημήτρης Κουτσογιάννης (*Σχολικός γλωσσικός γραμματισμός: επιστημονική κινητικότητα και σχολική καθημερινότητα*) επιχειρεί να αναδείξει πώς αντιδρούν οι παιδαγωγικοί πρωταγωνιστές (δάσκαλοι, μαθητές) σε μια περίοδο έντονων μεταβολών, όπου νέες τάσεις (π.χ. κριτικός γραμματισμός, πολυγραμματισμοί, νέοι γραμματισμοί) έρχονται να προστεθούν στην καθημερινότητά τους. (Από δεδομένα από διδασκαλίες εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση) οι οποίοι συμμετέχουν σε διαδικτυακές κοινότητες εκπαιδευτικών του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, προκειμένου να δημιουργήσουν σενάρια για τη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων με την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας.) Από την ανάλυση προκύπτει ότι η σχολική πραγματικότητα είναι εξαιρετικά σύνθετη και οι συζητήσεις με αφετηρία κάποια ή κάποιες επιστημονικές παραδόσεις βοηθούν ελάχιστα στην κατανόησή της.

Η Σταυρούλα Κοντοβούρκη (*Επιτέλεση και Ενσωμάτωση ως Μεταφορές και Οπτικές για «Ανάγνωση» Γραμματισμών και Εγγράμματων Υποκειμενικοτήτων*) πραγματεύεται τις έννοιες της επιτέλεσης (performance) και ενσωμάτωσης (embodiment) ως μέσων θέασης της πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει την εμπλοκή σε γραμματισμό σε συγκεκριμένα κοινωνιοπολιτισμικά-θεσμικά συγκείμενα. Αντλεί κυρίως από μεταδομιστικές εννοιολογήσεις της επιτέλεσης και τις συνδυάζει με την ενσωμάτωση/ σωματοποίηση, για να συζητήσει την έννοια του γραμματισμού ως διαδικασίας υποκειμενικοποίησης με σαφείς περιορισμούς, αλλά και περιθώρια για (επανα)διαπραγμάτευση ατομικότητων και νοημάτων. Καταλήγει σε διαπιστώσεις

που αφορούν στις επιστημολογικές καταβολές μιας τέτοιας προσέγγισης και τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει για έρευνα και παιδαγωγική πράξη.

Η Έλενα Ιωαννίδου (*Γραμματισμός και Κοινωνική Θεωρία για τη Γλώσσα*) αναδεικνύει τις διασυνδέσεις μεταξύ κοινωνικής θεωρίας της γλώσσας και του γραμματισμού. Βάσει της αρχής της κοινωνικής θεωρίας της γλώσσας, η γλώσσα έχει άρρηκτη σχέση με το κοινωνικό συγκείμενο, το οποίο ορίζει και ορίζεται από τις γλωσσικές επιλογές ομιλητών. Σε αυτό το πλαίσιο, μέσα από την εξέταση του Λόγου, των κειμενικών ειδών, της γλωσσικής επιτέλεσης, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην έννοια της ισχύος (power) αφού, βάσει της επιτελεστικής θεωρίας, η γλώσσα και κατ' επέκταση τα κείμενα και η χρήση τους δεν αντικατοπτρίζουν απλά σχέσεις εξουσίας, αλλά τις δομούν και τις δημιουργούν.

Η Μαριάννα Κονδύλη (*Κοινωνιο-σημειωτική προσέγγιση στη γλώσσα και το ζήτημα της διδασκαλίας της μεταγλώσσας*) θέτει προς συζήτηση την έννοια της *γλωσσικά εδραιωμένης μάθησης*, που αποτελεί συγκροτησιακό όρο στην κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση της γλώσσας (ΣΛΓ): Η μάθηση της γλώσσας συνυπάρχει με τη μάθηση του κόσμου και τη μάθηση περί της γλώσσας (*μεταγλώσσα*). Υπ' αυτή την προοπτική, καθώς η γλωσσική μάθηση διαπερνά όλα τα γνωστικά αντικείμενα (transdisciplinarity), η διδασκαλία της μεταγλώσσας με κοινωνιοσημειωτικούς και σημασιολογικούς όρους απαιτεί τόσο διαφορετικά γλωσσοδιδασκτικά μοντέλα όσο και διαφορετικά μοντέλα μάθησης

Παράλληλες Συνεδρίες 3: 17:00-18:30

Αίθουσα 2: Έρευνα και Γραμματισμός

ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΙΚΗΣ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΚΑΙ ΡΙΣΚΟΥ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟ

Δρ Αλεξάνδρα Πετρίδου

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
petridou.a@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Γιασεμίνα Καραγιώργη

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
karagiorgi.y@cyearn.pi.ac.cy

Ένας μεγάλος αριθμός ερευνών συνηγορούν υπέρ της καθοριστικής σημασίας της γονεϊκής εμπλοκής στην επίτευξη θετικών μαθησιακών αποτελεσμάτων (Fan & Chen, 2001· Domina, 2005· Desforges & Abouchaar, 2003). Οι περισσότερες έρευνες καταδεικνύουν τη θετική συσχέτιση μεταξύ του παράγοντα 'γονεϊκή εμπλοκή' και μαθησιακών αποτελεσμάτων (Englund et al., 2004· Kim, 2002· Izzo et al., 1999· Keith et al., 1998). Για μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που τους παρέχει το σχολείο, οι μαθητές πρέπει να έχουν την πλήρη στήριξη των γονιών τους. Η καθολική αναγνώριση της σημασίας της γονεϊκής εμπλοκής στα μαθησιακά αποτελέσματα (και όχι μόνο) διεθνώς έχει οδηγήσει διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα (π.χ.

Αμερικής, Αυστραλίας, Αγγλίας κ.λπ.) στην εφαρμογή προγραμμάτων, με σκοπό την ενίσχυση της εμπλοκής των γονιών στο σχολείο και γενικότερα στην εκπαίδευση.

Το διαχρονικό Πρόγραμμα Λειτουργικού Αλφαριθμητισμού (ΠΛΑ) διεξάγεται από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ) του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ), με στόχο τον εντοπισμό των μαθητών που αντιμετωπίζουν 'ρίσκο'. Το ΠΛΑ εστιάζει στο ζήτημα του *λειτουργικού αλφαριθμητισμού*, που διακρίνεται σε δύο βασικές πτυχές: τον γλωσσικό και τον μαθηματικό, εφόσον η *γλωσσική-επικοινωνιακή* και η *μαθηματική ικανότητα* αποτελούν δύο από τις οκτώ βασικές δεξιότητες για διά βίου μάθηση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2006).

Στο υφιστάμενο άρθρο διερευνάται η επίδραση της γονεϊκής εμπλοκής στην ύπαρξη ρίσκου για λειτουργικό αναλφαριθμητισμό, στο πλαίσιο του ΠΛΑ για τα παιδιά της Στ' τάξης Δημοτικού. Για τον σκοπό αυτό έχουν συλλεχθεί δεδομένα μέσω ερωτηματολογίου για πέντε διαστάσεις του παράγοντα 'γονεϊκή εμπλοκή', που διερευνώνται συχνά σε μελέτες της σχέσης γονεϊκής εμπλοκής και μαθησιακών αποτελεσμάτων (Fan & Chen, 2001): γενικές απόψεις των μαθητών για τη γονεϊκή εμπλοκή, επικοινωνία γονέων και παιδιών, γονεϊκή επίβλεψη στο σπίτι, εκπαιδευτικές προσδοκίες γονέων και επικοινωνία και εμπλοκή γονέων στο σχολείο. Για την ανάλυση των δεδομένων, υιοθετήθηκαν δύο μοντέλα λογιστικής παλινδρόμησης. Ως εξαρτημένες μεταβλητές στα δύο μοντέλα χρησιμοποιήθηκαν οι διχοτομικές μεταβλητές για την ύπαρξη ρίσκου για γλωσσικό και μαθηματικό αναλφαριθμητισμό. Ως ανεξάρτητες, χρησιμοποιήθηκαν μεταβλητές που σχετίζονται με το άτομο (φύλο, ηλικία, εθνικότητα), καθώς και οι διαστάσεις του παράγοντα *γονεϊκή εμπλοκή*.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δεν έχει ολοκληρωθεί στο παρόν στάδιο. Τα αποτελέσματα των μοντέλων λογιστικής παλινδρόμησης θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν κατά τη διάρκεια της παρουσίασης.

Βιβλιογραφία

- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review*. Report Number 433. Department of Education and Skills.
- Domina, T. (2005). Leveling the home advantage: Assessing the effectiveness of parental involvement in elementary school. *Sociology of Education*, 78, 233-249.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2006). *Βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση: Ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς*. Ανάκτηση από: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
- Englund, M. M., Luckner, A. E., Whaley, G.J. L. & Egeland, B. (2004). Children's Achievement in Early Elementary School: Longitudinal Effects of Parental Involvement, Expectations, and Quality of Assistance. *Journal of Educational Psychology*, 96 (4), 723-730.
- Fan, X. & Chen, M. (2001). The relationship of parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 13 (1), 1-22.
- Izzo, C. V., Weissberg, R. P., Kasrow, W. J. & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions and parent involvement in children's education and school performance. *American Journal of Community Psychology*, 27, 817-839.
- Keith, T., Keith, P. B., Quirk, K. J., Sperduto, J., Santillo, S. & Killings, S. (1998). Longitudinal effects of parent involvement on high school grades: Similarities and differences across gender and ethnic groups. *Journal of School Psychology*, 35, 335-363.
- Kim, E. (2002). The relationship between parental involvement and children's educational achievement in the Korean Immigrant Family. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (4), 529-543.

ΠΟΛΛΑΠΛΟΙ ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ: ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Ελένη Δαμιανίδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου
damianidou.eleni@ucy.ac.cy

Ελένη Φτιάκα

Πανεπιστήμιο Κύπρου
helen@ucy.ac.cy

Οι πολλαπλοί φραγμοί στον γραμματισμό αποτελούν μια πρόκληση για τους σύγχρονους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι καλούνται να διευκολύνουν τη μαθησιακή διαδικασία για όλους τους μαθητές, ούτως ώστε να διασφαλιστούν οι ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση (Richards & Armstrong, 2011). Στα πλαίσια αυτά, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξευρεθούν τρόποι, ώστε να αρθούν οι φραγμοί στον γραμματισμό για ένα τμήμα ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι βρέθηκαν στην Κύπρο ως πολιτικοί πρόσφυγες. Ως εκ τούτου διεξήχθη έρευνα δράσης, για να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός των παραγόντων που παρεμβάλλονται αρνητικά στη μαθησιακή διαδικασία και έτσι να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπισή τους. Η έρευνα έγινε σε σχολείο της Κύπρου, κατά τη σχολική χρονιά 2014-15, με 16 μαθητές ενός τμήματος υποδοχής, το πρόγραμμα του οποίου περιλάμβανε εντατική εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας με 16 περιόδους διδασκαλία την εβδομάδα. Το πρόβλημα που οδήγησε στην ανάληψη έρευνας δράσης ήταν η δυσκολία των μαθητών να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις του προγράμματος αυτού και να βελτιωθούν όσον αφορά στη χρήση της Ελληνικής Γλώσσας. Τα κύρια ερευνητικά εργαλεία ήταν η ομαδική και η ατομική συνέντευξη. Όπως αποκάλυψαν οι μαθητές στις συνεντεύξεις, ο κύριος φραγμός στη μάθηση ήταν η ποικιλία όσον αφορά στο ακαδημαϊκό τους υπόβαθρο, αφού κάποιοι από αυτούς δεν είχαν φοιτήσει καθόλου σε σχολείο, ενώ σε γενικές γραμμές τα προηγούμενα χρόνια φοίτησης σε σχολείο της χώρας τους κυμαίνονταν από 0 μέχρι 10 χρόνια. Παράλληλα, σοβαρό φραγμό φάνηκε να αποτελεί η απουσία κοινής γλώσσας επικοινωνίας, αφού κάποιοι από τους μαθητές μιλούσαν μόνο σομαλικά, άλλοι μόνο γαλλικά, ενώ κάποιοι αν και γνώριζαν και αγγλικά, δεν βρίσκονταν στο ίδιο επίπεδο. Ελάχιστοι μαθητές είχαν επίσης βασικές γνώσεις της Ελληνικής Γλώσσας. Για να επιλυθούν τα προβλήματα αυτά, προτάθηκε χρήση οπτικοακουστικού υλικού, ενώ παράλληλα έγινε διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Επίσης, αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες που παρέχει η τεχνολογία, όπως είναι για παράδειγμα η χρήση του Google Translate. Παρά τη βελτίωση όσον αφορά στη συμμετοχή των μαθητών, κάποιοι από αυτούς παρέμειναν αμέτοχοι. Στα πλαίσια αυτά διεξήχθη νέα ομαδική συνέντευξη σε συνδυασμό με περαιτέρω ατομικές συνεντεύξεις. Όπως προέκυψε, με βάση τα λεγόμενα των μαθητών, επιπρόσθετο φραγμό στον γραμματισμό αποτελούσε η κουλτούρα τους, σύμφωνα με την οποία η φοίτηση στο σχολείο δεν φαινόταν να αποτελεί κάτι το σημαντικό, καθώς και οι διαφορετικές ανάγκες που είχαν, οι οποίες δεν ικανοποιούνταν μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος. Για να επιλυθεί το πρόβλημα αυτό, έγινε παρέμβαση με κριτική παιδαγωγική, ούτως ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις

δυνάμεις που τους υποδουλώνουν και να θελήσουν να χειραφετηθούν μέσα από την επίτευξη μάθησης και την ενδυνάμωση της φωνής τους (Giroux, 2011). Η παρέμβαση φάνηκε να έχει θετικά αποτελέσματα, αφού οι μαθητές τελικά ζήτησαν από τους αρμόδιους ένα βελτιωμένο πρόγραμμα με μαθησιακούς στόχους που να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερές τους ανάγκες. Συμπερασματικά, οι φραγμοί στον γραμματισμό συχνά φαίνονται να αποτελούν συνδυασμό παραγόντων, οι οποίοι πρέπει να ανιχνευθούν, ούτως ώστε να γίνουν οι κατάλληλες παρεμβάσεις, για να καταστεί δυνατόν να αρθούν. Χρησιμοποιώντας την έρευνα δράσης, οι πιθανότητες επιτυχίας φαίνονται να αυξάνονται.

Αναφορές:

Giroux, H. A. (2011). *On critical pedagogy*. New York: Continuum International Publishing Group.
Richards, G. & Armstrong, F. (2011). *Teaching and learning in diverse and inclusive classrooms: key issues for new teachers*. Oxon: Routledge.

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΩΣ Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μαρία Χριστοδουλίδου

Frederick University
pre.mc@frederick.ac.cy

Η έρευνα αυτή εξετάζει τον λόγο των νηπιαγωγών/δασκάλων και συγκεκριμένα την εναλλαγή από την Ελληνική Γλώσσα στην κυπριακή ποικιλία σε συγκεκριμένες επιπλήξεις και επιβραβεύσεις και εισηγείται ότι η μελέτη της συνομιλιακής διεπίδρασης στην τάξη μπορεί να επωφεληθεί από τα αναλυτικά εργαλεία της μεθόδου της Ανάλυσης Συνομιλίας (Sacks 1992α, 1992β), της ανάλυσης δηλαδή συνεχούς λόγου σε πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας.

Το υλικό της έρευνας αποτελείται από διδακτικές συνομιλίες νηπιαγωγού/δασκάλας και παιδιών/μαθητών σε 6 διαφορετικές σχολικές τάξεις, 2 τάξεις νηπιαγωγείου, 2 τάξεις πρώτης και 2 τάξεις δευτέρας δημοτικού σε σχολεία της Λευκωσίας, κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Γλωσσικής Αγωγής. Στο σύνολό τους οι συνομιλίες διαρκούν περίπου 20 ώρες. Ένα δυνατό εργαλείο για την ανάλυση των συνομιλιακών αλληλεπιδράσεων είναι η πρόταση των Schegloff, Ochs και Thompson (1996) που ισχυρίζονται ότι η μελέτη των γλωσσικών δομών θα μπορούσε να εμπλουτιστεί, λαμβάνοντας υπόψη τη θέση τους στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης: Το νόημα οποιασδήποτε ενιαίας γραμματικής κατασκευής χτίζεται κατά τη διάρκεια του διεπιδραστικού χρόνου, σύμφωνα με τις διεπιδραστικές επικαιρότητες. Το νόημα σχετίζεται όχι με τον ομιλητή ούτε με τον παραλήπτη ούτε με την έκφραση μόνο, αλλά μάλλον με το διεπιδραστικό παρελθόν, την τρέχουσα και προβαλλόμενη επόμενη στιγμή (ο.π.).

Σε αυτή την έρευνα εντοπίστηκε η προσπάθεια των εκπαιδευτικών να κατευθύνουν τα παιδιά προς τη χρήση της Ελληνικής κατά την υποβολή ερωτήσεων σχετικών με το μάθημα, αλλά και κατά την επιβεβαίωση/επανάληψη της απάντησης των παιδιών με διόρθωση των κυπριακών λέξεων και αντικατάστασή τους με τις αντίστοιχες ελληνικές. Το σημείο, όμως, στο οποίο επικεντρώθηκε η ανάλυση των ηχογραφημένων διεπιδράσεων είναι οι γλωσσικές επιλογές της νηπιαγωγού/δασκάλας κατά την έκφραση ορισμένων επιπλήξεων και επιβραβεύσεων. Σε πρώτο στάδιο κατά τη διάρκεια του μαθήματος καταγράφηκαν επιπλήξεις και επιβραβεύσεις τόσο στην Κοινή Νέα Ελληνική όσο και στην κυπριακή διάλεκτο. Η έρευνα λοιπόν εστίαστηκε

στον εντοπισμό των διαφορών ανάμεσα στις επιπλήξεις και επιβραβεύσεις που εκφέρονταν στην Κοινή Νέα Ελληνική και αυτές που εκφέρονταν στην κυπριακή διάλεκτο.

Η ανάλυση συνομιλιακής διεπίδρασης έδειξε ότι η νηπιαγωγός/δασκάλα επιβράβευε στην Κοινή Νέα Ελληνική τις απαντήσεις των παιδιών που προέκυπταν εύκολα και άμεσα, ενώ για απαντήσεις που προέκυπταν αργά και μετά από προσπάθεια της νηπιαγωγού/δασκάλας να τις εκμαιεύσει, η επιβράβευση γινόταν στα κυπριακά. Η γλωσσική επιλογή ήταν αποτέλεσμα της συναισθηματικής εμπλοκής της νηπιαγωγού/δασκάλας. Δηλαδή, όσο πιο αργά ερχόταν η επιθυμητή απάντηση από τα παιδιά, ο ενθουσιασμός της ήταν μεγαλύτερος και η επιβράβευση γινόταν αυθόρμητα στα κυπριακά. Όσον αφορά τις επιπλήξεις, για πιο απλές παραβάσεις των παιδιών η επίπληξη γινόταν στα ελληνικά, ενώ για παραβάσεις, που η νηπιαγωγός/δασκάλα τις εκλάμβανε ως πιο σοβαρές και μη αναμενόμενες, η παρατήρηση γινόταν στα κυπριακά.

Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι παρά τη γενική τάση των εκπαιδευτικών να διεξάγουν το μάθημα στην Κοινή Νέα Ελληνική και να διορθώνουν τον λόγο των παιδιών, πολλές φορές τα πιο δυνατά και αυθόρμητα συναισθήματά τους, όπως ο θυμός, η χαρά και ο ενθουσιασμός, εκφράζονταν στην κυπριακή, άλλοτε για να συνενώσουν τα παιδιά και άλλοτε για να κάνουν εντονότερες τις επιβραβεύσεις.

Βιβλιογραφία

Sacks, H. 1992a. *Lectures on Conversation, [1964-1968]*, volume I. Edited by G. Jefferson. Oxford: Basil Blackwell.

Sacks, H. 1992b. *Lectures on Conversation, [1968-1972]*, volume II. Edited by G. Jefferson. Oxford: Basil Blackwell.

Schegloff, E., E. Ochs & S. Thompson. 1996. Introduction. In E. Ochs, E. A. Schegloff & S. A. Thomson. (Eds.), *Interaction and Grammar*, 1-52. Cambridge: Cambridge University Press.

Παράλληλες Συνεδρίες 3: 17:00-18:30

Αίθουσα 3: Λογοτεχνία, Φιλαναγνωσία

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑΣ: ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΤΑΣ ΜΑΘΗΤΕΣ-ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ, ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ ΤΗΝ ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΥΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Μανώλης Κουναλάκης

Ιδιωτικά Εκπαιδευτήρια Θεοδωρόπουλου

mkounalakis@zita.gr

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα φιλαναγνωσίας, το οποίο πρόκειται να εφαρμοστεί σε σχολεία του νομού Χανίων Κρήτης κατά το σχολικό έτος 2015-2015. Για τον σχεδιασμό του προγράμματος μελετήθηκαν επισταμένα και κριτικά τα πορίσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας στον τομέα της φιλαναγνωσίας και αξιολογήθηκαν δημιουργικά τα αποτελέσματα, αλλά και η μεθοδολογία προγραμμάτων ευρείας εμβέλειας σε διάφορες χώρες (Αγγλία, Η.Π.Α., Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία).

Το πρόγραμμα διοργανώνεται από τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Χανίων, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς, ιδιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και τριτοβάθμια

ιδρύματα. Σκοπός του προγράμματος είναι να καταστήσει τους μαθητές των σχολείων που συμμετέχουν διά βίου αναγνώστες, μέσα από ένα σύνολο εκπαιδευτικών δράσεων που τονίζουν την πολυπαραμετρική αξία ενός βιβλίου. Επιπλέον, επιχειρείται η καλλιέργεια πολλαπλών επιπέδων γραμματισμού για την καλύτερη πρόσληψη, ερμηνεία και εν τέλει εξοικείωση με το βιβλίο.

Τα βιβλία που εμπλέκονται στο πρόγραμμα καθορίζονται από τις ανάγκες των παιδιών. Επιλέξαμε, όμως, να συμπεριλάβουμε τα εξής είδη: ποίηση για παιδιά, παιδικό μυθιστόρημα, διασκευές κλασικών βιβλίων και παραμυθιών, βιβλία γνώσεων, περιοδικά και εφημερίδες.

Η μεθοδολογία που πρόκειται να ακολουθήσουμε είναι συγκεκριμένη, λαμβάνει υπόψη τις αντίστοιχες προσπάθειες και στηρίζεται στη λογική της ανατροφοδότησης από τα ίδια τα παιδιά. Με άλλα λόγια, πρόκειται να διενεργηθεί μία έρευνα δράση, κατά την οποία θα υπάρξουν πολύ συγκεκριμένα και κοινά στάδια μελέτης της ανταπόκρισης των μαθητών. Αναλυτικότερα, αρχικά συστήνεται η οργανωτική επιτροπή του προγράμματος, η οποία συνεδριάζει και γίνονται γνωστές οι προσδοκίες του καθενός, αλλά και οι υποχρεώσεις του. Ακολουθεί ένα στοχευμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα των μελών της επιτροπής, από το οποίο αναμένεται να αναδειχθεί ο πολυσχιδής χαρακτήρας του εγχειρήματος και η αξία εκμάθησης διαφορετικών δεξιοτήτων που υποστηρίζουν τα ποικίλα επίπεδα γραμματισμού που θα αξιοποιηθούν. Για τον λόγο αυτό αξιοποιούνται και φορείς από τρίτοβάθμια ιδρύματα που μπορούν να καθοδηγήσουν επιστημονικά την έρευνα. Εν συνεχεία, αξιολογείται το επίπεδο γραμματισμού των μαθητών σε κάθε σχολείο που συμμετέχει και με βάση αυτό οργανώνονται διδακτικές και παιγνιώδεις ενέργειες που βασίζονται στις ανάγκες των παιδιών και υποστηρίζουν τον στόχο του προγράμματος.

Έχει σημασία να τονιστεί ότι η διαδικασία δεν είναι γραμμική. Οι ενέργειες αξιολογούνται κάθε φορά κι έτσι σχεδιάζονται τα επόμενα βήματα. Το μέσο συλλογής δεδομένων που αξιοποιείται είναι το ημερολόγιο παρατήρησης. Αναφερόμαστε σε ημερολόγια των μελών της οργανωτικής επιτροπής, των συντονιστών κάθε σχολικής μονάδας, ενδεχομένως εκπροσώπων από μαθητές, εξωτερικών συνεργατών, αλλά και των συντονιστών όλου του προγράμματος. Το σύνολο των δεδομένων ακολουθεί κοινή κωδικοποίηση, αλλά και αποκωδικοποίηση. Με τον τρόπο αυτό όλο το υλικό ανατροφοδότησης είναι εύκολα διαχειρίσιμο και κατανοητό από τα μέλη της επιτροπής.

Τονίζουμε ότι κατά την ημερομηνία διεξαγωγής του Συνεδρίου θα είμαστε σε θέση να παρουσιάσουμε το περίγραμμα των αρχικών ενεργειών, της επιμόρφωσης, αλλά και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του επιπέδου γραμματισμού των μαθητών.

Το πρόγραμμα στηρίζεται σε ευρείες συνεργασίες που προωθούν τη δημιουργική και διεπιστημονική αξιοποίηση του βιβλίου. Η κεντρική βιβλιοθήκη του σχολείου μετατρέπεται σε ένα δημιουργικό και επιστημονικό εργαστήριο που κινητοποιεί ολόκληρη την τοπική κοινωνία (δήμος, τρίτοβάθμια ιδρύματα, τοπικές βιβλιοθήκες, έμπειροι εμπυχωτές και κέντρα που αφορούν στο παιδί).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ

Μαρία Χατζηαναστάση

Newcastle University

m.chatzianastasi@ncl.ac.uk

Μια από τις πιο τραυματικές στιγμές στη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου, η εισβολή του 1974, τόνωσε σημαντικά την ανάπτυξη της λογοτεχνίας για τους νέους στο νησί. Οι Κύπριοι συγγραφείς, ευαισθητοποιημένοι από το τραύμα εκείνης της σύγκρουσης, δημιούργησαν ένα συγκεκριμένο σώμα λογοτεχνίας για νέους, το οποίο διαπραγματεύεται ταυτόχρονα στοιχεία που συνδέονται με την εμπειρία του τραύματος, όπως και τη δημιουργία συνδέσεων με το παρελθόν μέσα από συγκεκριμένες μορφές μνήμης.

Το κεντρικό μέλημα της παρούσας εργασίας είναι, ως εκ τούτου, η μετάδοση της μνήμης από μια γενιά σε άλλη, όπως αυτή παρουσιάζεται ή υπηρετείται διαμέσου του σώματος της κυπριακής παιδικής λογοτεχνίας το οποίο ασχολείται με την εισβολή και τις συνέπειές της. Για να συζητήσει τους τρόπους με τους οποίους συγκεκριμένα παραδείγματα που ανήκουν σε αυτό το σώμα παιδικής λογοτεχνίας ασχολούνται με τη μετάδοση των τραυματικών αναμνήσεων, η παρουσίαση εξετάζει τη σύνδεση μορφής, περιεχομένου και συγκεκριμένου με έμφαση στον ρόλο που επιτελούν οι γυναικείοι χαρακτήρες μέσα στα κείμενα. Επιγραμματικά, εξετάζει τη διασύνδεση των αφηγηματικών αναπαραστάσεων χαρακτήρων, όπως μητέρα και κόρη, με το ρόλο που έχει πάρει η μητέρα ως εικόνα στο κυπριακό συγκεκριμένο. Ειδικότερα, αναλύει τους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιείται η αναπαράσταση της σχέσης μητέρας-κόρης μέσα στα κείμενα που εξετάζονται (τόσο βιολογική όσο και συμβολική), έτσι ώστε να παρουσιάσει αλλά και να υπηρετήσει τη μετάδοση και μεταφορά της μνήμης.

Ερευνώντας την έμφυλη φύση της μετάδοσης, όπως αυτή παρουσιάζεται στην κυπριακή παιδική λογοτεχνία από το 1974, η εργασία αυτή εντοπίζει μια σημαντική συνέχεια και συνέπεια στον τρόπο παρουσίασης τόσο των γυναικείων χαρακτήρων, όσο και στον τρόπο με τον οποίο μεταδίδονται οι μνήμες. Εντούτοις, το σημαντικότερο αποτέλεσμα της παρούσας έρευνας έχει να κάνει με τον εντοπισμό σημαντικών ενδείξεων αλλαγής, κυρίως στα πιο πρόσφατα δείγματα κυπριακής παιδικής λογοτεχνίας. Τα κείμενα αυτά έχουν αρχίσει να ανακατευθύνουν τη λειτουργία των μητέρων χαρακτήρων ως πομπών τραυματικής μνήμης και να εισάγουν μια νέα προοπτική στους τρόπους σύνδεσης της νέας γενιάς με το παρελθόν και στον τρόπο διαχείρισης έμφυλων μορφών τραύματος. Μια τέτοια αλλαγή συνδέεται τόσο με αλλαγές στο κυπριακό συγκεκριμένο, όσο και με αλλαγές στον τρόπο προσέγγισης συγκεκριμένων θεμάτων μέσα από τη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Maria Chatzianastasi graduated from the University of Cyprus with a Degree in Sciences of Education (Primary Education) and a Minor in Psychology in 2008 and with a Master in Pedagogical Sciences in 2010. She currently works as a primary school teacher and she studies

towards the completion of her PhD thesis in Children's Literature at Newcastle University. Since 2012 she is a Research Collaborator at the European University Cyprus where she taught Children's Literature to undergraduate students of Primary Education. During 2012 she was a research fellow at the International Youth Library in Munich. She is also a member in several research groups and societies including Children's Literature Unit Graduate Group (Newcastle University), the International Research Society for Children's Literature (IRSCL) as well as the Cypriot section of IBBY (Cypriot Board on Books for Young People).

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

Χριστίνα Χριστοδούλου

Literacy Organization Cyprus
c.christodoulou14@yahoo.com

Περίληψη

Αυτή η έρευνα πραγματοποιήθηκε για την ανάπτυξη του αλφαριθμητισμού και της γλώσσας σε ένα δημοτικό σχολείο στη Λεμεσό, σε παιδιά πρώτης τάξης του δημοτικού. Παρόλο που η επίσημη γλώσσα του νησιού είναι η Ελληνική, στο νησί υπάρχει μια σημαντική μειονότητα μη ελληνόφωνων κατοίκων που χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα ως δεύτερη, παράλληλα με τη χρήση της κυπριακής διαλέκτου. Ο κύριος στόχος αυτής της μελέτης ήταν να εξετάσει κατά πόσο μια πρώιμη εμπειρία μελέτης ποιοτικής παιδικής λογοτεχνίας, συμπεριλαμβανομένων των κειμένων στη διάλεκτο του νησιού, συμπληρώνει το κυρίως εγχειρίδιο και μπορεί να βελτιώσει και να ενισχύσει τον προφορικό – αφηγηματικό λόγο των παιδιών της πρώτης τάξης του δημοτικού. Η έρευνα αποτελεί μια περίπτωση μελέτης 6 παιδιών της πρώτης τάξης και αποσκοπεί επίσης να εξετάσει τυχόν μεταβολές που πιθανόν να προκύψουν στο γραπτό λόγο των παιδιών μετά την επαφή τους με κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. Αφορά παιδιά που η μητρική τους γλώσσα είναι η ελληνική όσο και παιδιά που μαθαίνουν τα ελληνικά ως επιπρόσθετη γλώσσα.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση των δεδομένων, όπως παρατηρήσεις, διατήρηση ενός καθημερινού ημερολογίου, προφορικά και γραπτά δείγματα αποδείχθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμα. Κατά την παρατήρηση της ανταπόκρισης των 6 μαθητών σε ποικίλα κείμενα, όπως ένα εικονογραφημένο βιβλίο χωρίς λόγια, ένα πολύ γνωστό κλασικό παραμύθι και ένα παραδοσιακό παραμύθι από την Κύπρο, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν παράλληλα με το υφιστάμενο εγχειρίδιο γλώσσας της Α΄ τάξης, διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές στην εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία μάθησης καθώς και στα μαθησιακά αποτελέσματα.

Κατά την ανάλυση του προφορικού λόγου των παιδιών όπως αυτός αναπτύχθηκε στους λογοτεχνικούς κύκλους συζητήσεων παρατηρήθηκε σημαντική διαλογική αλληλεπίδραση των παιδιών τόσο με τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας που χρησιμοποιήθηκαν όσο και μεταξύ τους. Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση και ανάπτυξη στον αφηγηματικό τους λόγο, κυρίως σε μαθητές που μαθαίνουν Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα. Παρατηρήθηκε η ικανότητα των μαθητών αυτών να μιλήσουν στην ελληνική γλώσσα με αυτοπεποίθηση, να δομήσουν ορθά τα γραπτά τους κείμενα και να τα διαμορφώσουν πιο συνειδητά. Η έρευνα υπογραμμίζει και τη σημασία αυτών των λογοτεχνικών κειμένων για τα παιδιά που μαθαίνουν ελληνικά ως δεύτερη

γλώσσα; αυξημένα κίνητρα και ευκαιρίες είναι σημαντικά οφέλη μάθησης.

Αυτή η έρευνα συμβάλλει σημαντικά στις τρέχουσες συζητήσεις στην Κύπρο σχετικά με την κατεύθυνση και το σκοπό του αλφαριθμητισμού και της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών. Εισηγείται ευρύτερη χρήση της διαλέκτου του νησιού καθώς και την εισαγωγή και χρήση ενός ευρύτερου φάσματος βιβλίων τόσο στην Κοινή Νέα Ελληνική όσο και στην κυπριακή διάλεκτο, στην τάξη.

Ο ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ:

Η ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΩΣ ‘ΥΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ’

Άννα Κουππάνου

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

kouppanou.a@cyearn.pi.ac.cy

Οι μεταφορικές συνδέσεις που ενυπάρχουν στο επίπεδο της πρότασης, αλλά και στο επίπεδο μεγαλύτερων μονάδων νοήματος εντός του λογοτεχνικού κειμένου, επιτρέπουν την εννοιολογική προσέγγιση μεταξύ τομέων που βρίσκονται σε λογική απόσταση μεταξύ τους (Lakoff and Johnson, 1980; Turner, 1996; Stockwell, 2002). Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία συνδέσεων και αναμειξιών που πραγματώνονται εντός του κειμένου, αλλά και διακειμενικά μεταξύ του κειμένου και άλλων προκειμένων, κειμένων ή έργων τέχνης. Στο πιο βασικό επίπεδο, οι συνδέσεις αυτές επιτρέπουν την οργάνωση του χρόνου/ιστορίας του αφηγηματικού κειμένου που απεικονίζεται χωρικά υπό τη μορφή του γραπτού λόγου. Θα μπορούσε, λοιπόν, να λεχθεί ότι κατά τη διάρκεια της συγγραφής ακολουθείται μία πορεία χωρικοποίησης της ιστορίας, ενώ κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης απαιτείται η εκ νέου χρονικοποίηση των γεγονότων. Αυτή η διαδικασία υποδηλοί, εντούτοις, ότι το υλικό μέσο της αφήγησης, π.χ. το χαρτί, επηρεάζει την οργάνωση της ιστορίας και παραπέμπει, επίσης, στο γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες, παρέχοντας νέα μέσα χωρικής οργάνωσης των γεγονότων, παράγουν νέες εμπειρίες ανάγνωσης και συγγραφής. Η παρούσα ανακοίνωση έχει σκοπό να διερευνήσει αυτές τις προοπτικές μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα από τον χώρο της λογοτεχνίας και της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας και να εξετάσει πώς τα λογοτεχνικά κείμενα μπορούν να λειτουργήσουν ως ‘υλικές μεταφορές’, δηλαδή φυσικά αντικείμενα που επηρεάζουν την επιλογή των εννοιολογικών τομέων και τους τρόπους μεταφορικών συνδέσεων τους στον αναγνώστη (Hayles, 2000).

Βιβλιογραφία

Hayles, K. (2002). *Writing Machines*. Cambridge and London: MIT Press.

Lakoff, G. and Johnson, M. (1980) *Metaphors we live by*. Chicago and London: University of Chicago Press.

Stockwell, P. (2002) *Cognitive Poetics. An introduction*. London and New York: Routledge.

Turner, M. (1996) *The Literary Mind*. Oxford: Oxford University Press.

**ΠΑΙΔΙΚΟΤΗΤΑ, ΠΡΟΤΥΠΑ ΟΜΟΡΦΙΑΣ ΣΤΑ Μ.Μ.Ε. ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ
ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Γαλάτεια Καλλίτση

Πανεπιστήμιο Κύπρου
kallitsi.galatia@ucy.ac.cy

Η σεξουαλικοποίηση των παιδιών μέσω της σύγχρονης δυτικής κουλτούρας και συγκεκριμένα μέσω των Μ.Μ.Ε. και της καταναλωτικής πολιτικής αποτελεί ένα μείζον θέμα για την ακαδημαϊκή κοινότητα, τις δημόσιες συζητήσεις, αλλά και ένα ζήτημα για το οποίο επείγει η δημιουργία πολιτικής για την αντιμετώπισή του (Bragg κ.ά., 2011).

Η παρούσα έρευνα μελετά τρόπους με τους οποίους η εκπαίδευση μπορεί να αντιμετωπίσει τις αρνητικές συνέπειες, που σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, φέρουν στα παιδιά οι έμφυλες και συχνά σεξουαλικοποιημένες αναπαραστάσεις ομορφιάς που προωθούνται από τα Μ.Μ.Ε. Στην έρευνα αυτή μελετάται ο βαθμός κατά τον οποίο η ανάπτυξη ικανοτήτων κριτικού γραμματισμού στα παιδιά σε σχέση με τα Μ.Μ.Ε. (media literacy skills), είναι δυνατό να συμβάλει στην ανάπτυξη της συνείδησής τους σχετικά με τις επιρροές των Μ.Μ.Ε. στα πρότυπα ομορφιάς που ακολουθούν. Συγκεκριμένα, η έρευνα αυτή διερευνά τρόπους ανάπτυξης ερμηνευτικών ικανοτήτων και σκεπτικισμού στα παιδιά σε σχέση με τη ρεαλιστικότητα των προωθούμενων μοντέλων ομορφιάς, τρόπους για βαθύτερη κατανόηση και ερμηνεία των μύθων και των πιέσεων που τα Μ.Μ.Ε. προβάλλουν σε σχέση με την ομορφιά και τις συνέπειες που αυτά φέρουν στις καταναλωτικές επιλογές των παιδιών, αλλά και στην αυτοαντίληψή τους. Κατά συνέπεια, διερευνάται κατά πόσο τέτοια προγράμματα μπορούν να προσφέρουν στα παιδιά τα κατάλληλα εφόδια, έτσι ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν με κριτική ματιά τα προβαλλόμενα από τα Μ.Μ.Ε. ιδεώδη της ομορφιάς.

Για τη διερεύνηση του πιο πάνω ερωτήματος έχουν διενεργηθεί εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, οι οποίες αποτελούνται από δραστηριότητες, βασισμένες στη φιλοσοφία του κριτικού γραμματισμού στα Μ.Μ.Ε. Συγκεκριμένα έχει σχεδιαστεί και εφαρμοστεί μια θεματική ενότητα με θέμα «Πρότυπα ομορφιάς στα Μ.Μ.Ε.», η οποία εμπεριείχε δραστηριότητες που σκοπό είχαν την ανάπτυξη της κριτικής στάσης των παιδιών στα προβαλλόμενα από τα Μ.Μ.Ε. μηνύματα ομορφιάς, τα οποία συχνά είναι επιβλαβή και οδηγούν σε διαδικασίες σεξουαλικοποίησης των παιδιών από νωρίς. Οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις έχουν εφαρμοστεί σε μαθητές/ριες της Στ΄ Δημοτικού, για τέσσερις διδακτικές περιόδους, σε τρία σχολεία -ένα αστικό, ένα ημι-αστικό και ένα αγροτικό σχολείο-, συνεπώς υπήρξε ποικιλομορφία στο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών. Οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις είχαν μαγνητοφωνηθεί, απομαγνητοφωνηθεί και στη συνέχεια αναλυθεί θεματικά.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που συμπεριλαμβάνουν στοιχεία γραμματισμού σε σχέση με τα προβαλλόμενα ιδανικά ομορφιάς, συμβάλλουν στην κριτική ανάλυση και αποδόμηση του περιεχομένου των μηνυμάτων των Μ.Μ.Ε. από τα παιδιά σε σχέση με τα προωθούμενα πρότυπα ομορφιάς. Συγκεκριμένα, βοηθούν στη μείωση των κοινωνικών

συγκρίσεων με τα προωθούμενα μοντέλα ομορφιάς, στην αύξηση του σκεπτικισμού σχετικά με τη ρεαλιστικότητα των διαφόρων απεικονίσεων ομορφιάς στα Μ.Μ.Ε, αλλά και στην αποτροπή της εσωτερίκευσης σεξουαλικοποιημένων προτύπων από τα παιδιά. Ωστόσο σημαντικές διαφορές έχουν παρατηρηθεί στον βαθμό κριτικής σκέψης και ερμηνείας των παιδιών αναλόγως του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου της οικογένειας στην οποία ανήκουν και του μορφωτικού επιπέδου των γονιών, αφού φαίνεται ότι οι ικανότητες αυτές είναι σημαντικό να καλλιεργούνται στα παιδιά από νωρίς και συστηματικά, τόσο στον χώρο της εκπαίδευσης, όσο και στο πλαίσιο της οικογένειας.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

Bragg, S., Buckingham, D., Russell, R., & Willett, R. (2011). Too much, too soon? Children, 'sexualization' and consumer culture. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 11 (3), 279-292.

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, Βασιλική Αλεξάνδρου Λεωνίδου, Μαριάννα Καραμάνου

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (lambrianou-afantiti.th@cyearn.pi.ac.cy),
Δημοτικό Σχολείο Λυκαβηττού (Κ.Α') (leo_vasso_leonidou@cytanet.com.cy), Δ' Δημοτικό
Σχολείο Λατσιών (mkaramanou@hotmail.com)

Η παρουσίαση αυτή αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού προγράμματος Περιφερειακών Συμπράξεων (Comenius Regio 2013-2015, CY-COM-REGIOPART-2013-2), που χρηματοδοτήθηκε από το Ίδρυμα Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων διά Βίου Μάθησης στην Κύπρο. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε στόχο να προσφέρει στα διευθυντικά στελέχη των σχολικών μονάδων την ευκαιρία να σκεφτούν τρόπους βελτίωσης της σχολικής μονάδας, χρησιμοποιώντας την Έρευνα Δράσης ως εργαλείο και ως διαδικασία, για να διερευνήσουν συστηματικά τις δικές τους παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Το πρόγραμμα αναπτύσσεται σε επτά στάδια, σύμφωνα με τα οποία ολοκληρώνεται ένας κύκλος, με βάση την Έρευνα Δράσης της διερεύνησης του θέματος/προβλήματος από τις σχολικές μονάδες μέσα σε ένα σχολικό έτος. Τα επτά στάδια είναι α) επιλογή συμμετεχόντων, β) αναγνώριση περιοχής για διερεύνηση προβλήματος, γ) συλλογή δεδομένων για συγκεκριμενοποίηση προβλήματος, δ) συλλογή πληροφοριών για την εκπόνηση του σχεδίου δράσης, ε) εφαρμογή σχεδίου δράσης, στ) αναστοχασμός και ζ) αναθεωρημένο σχέδιο δράσης.

Οι δύο σχολικές μονάδες, το Δημοτικό Σχολείο Λυκαβηττού (Κ.Α') και το Δ' Δημοτικό Σχολείο Λατσιών, μετά το τρίτο στάδιο κατέληξαν ότι θα διερευνήσουν το θέμα της καλλιέργειας του Προφορικού Λόγου. Μέσα από τη διερεύνηση, τον αναστοχασμό και τη συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό δημιουργήθηκε το Σχέδιο Δράσης, η εφαρμογή του οποίου είχε επίδραση τόσο στις δύο διευθύντριες, όσο και στους δασκάλους και στους μαθητές, αλλά και στη βελτίωση των διδακτικών προσεγγίσεων και στη μάθηση.

Τα δύο σχολεία έθεσαν ως στόχο για τη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων την καλλιέργεια του προφορικού λόγου των παιδιών. Με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε σχολείου (όπως η σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού) αναπτύχθηκαν και αξιοποιήθηκαν τόσο πρακτικές

για τη διδακτική του προφορικού λόγου, όσο και εργαλεία αξιολόγησής του. Στο ένα σχολείο αναπτύχθηκαν δείκτες επάρκειας και πιο συγκεκριμένοι στόχοι συνδεδεμένοι με την ύλη κάθε τάξης. Διαπιστώθηκε και από τα δύο σχολεία η έλλειψη κατάλληλου υλικού (μεθοδολογίας, συγκεκριμένων δεικτών επιτυχίας), η δυσκολία στη μέτρηση των αποτελεσμάτων (αξιολόγηση) και η απουσία διασύνδεσης με το ΝΑΠ.

Πέραν της ουσιαστικής επαφής με θέματα που αφορούν στη διδακτική του προφορικού λόγου, οι εκπαιδευτικοί εξοικειώθηκαν με τη μεθοδολογία της Έρευνας Δράσης ώστε να είναι σε θέση να την εφαρμόσουν για την αντιμετώπιση άλλων προβλημάτων ή εκπαιδευτικών ζητημάτων που προκύπτουν στη σχολική μονάδα.

**ΟΙΚΟΔΟΜΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ
ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΣΤΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

Αφροδίτη Αθανασοπούλου

Πανεπιστήμιο Κύπρου – Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών
afroditi@ucy.ac.cy

Στόχος της εισήγησης είναι να καταδείξει τη δουλειά που γίνεται αυτή τη στιγμή στην υποχρεωτική εκπαίδευση της Κύπρου στη διδακτική της Λογοτεχνίας μέσα από την καινοτόμο εφαρμογή του Ενιαίου Προγράμματος Σπουδών για τη Λογοτεχνία (ΠΣΛ), το οποίο ξεκινάει από την (προ)Δημοτική εκπαίδευση και φιλοδοξεί να φτάσει ως τις παρυφές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο τέλος του Λυκείου. Στο πρώτο μέρος της εισήγησης θα παρουσιαστεί συνοπτικά η φιλοσοφία του Προγράμματος με αναφορά στις βασικές επιστημονικές, παιδαγωγικές και μεθοδολογικές αρχές του και με έμφαση στο γνωστικό και αξιακό περιεχόμενο, καθώς και στις δεξιότητες του λογοτεχνικού και ευρύτερα κριτικού εγγραμματισμού που προβλέπει. Στο δεύτερο μέρος της εισήγησης θα δοθεί έμφαση στο πώς οικοδομείται ο λογοτεχνικός εγγραμματισμός των μαθητών από βαθμίδα σε βαθμίδα και ανά επίπεδο τάξεων, μέσα από την παρουσίαση των δεικτών επάρκειας και επιτυχίας που αντιστοιχούν σε αυτές, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια επαρκών και ενσυνείδητων αναγνωστών των λογοτεχνικών κειμένων, ώστε η διδακτική του μαθήματος να προάγει ταυτόχρονα τη δημιουργικότητα, τη φιλιαναγνωσία και την πολιτισμική εγγραμματοσύνη.

Σάββατο 24 Οκτωβρίου 2015

Παράλληλες Συνεδρίες 4: 10:00-11:30

Αίθουσα 2: Πολυγλωσσία-Διγλωσσία

**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ
ΔΙΓΛΩΣΣΩΝ/ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

Δρ Αλεξάνδρα Πετρίδου

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
petridou.a@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Γιασεμίνα Καραγιώργη

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
karagiorgi.y@cyearn.pi.ac.cy

Έλενα Ξενή

Πανεπιστήμιο Κύπρου
elenax@ucy.ac.cy

Η διαδικασία εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες, που επιδρούν τόσο στον ρυθμό εκμάθησης όσο και στον τελικό βαθμό κατάκτησης της γλώσσας. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να διαχωριστούν σε ατομικούς, γλωσσικούς και κοινωνικούς (Μήτση, 1998; Τριάρχη-Herrmann, 2001, 2005; Baker, 2001; Gregory, 2008 and Kenner 2006), .

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να διερευνήσει τον βαθμό επίδρασης διάφορων μεταβλητών στο επίπεδο κατάκτησης της Ελληνικής Γλώσσας μαθητών που φοιτούν σε δημόσια δημοτικά σχολεία της Κύπρου και δεν έχουν την Ελληνική ως μητρική. Για τον σκοπό αυτό, συλλέγηκαν δεδομένα μέσω δοκιμίων και ερωτηματολογίων από εκπαιδευτικούς και 382 μαθητές Β΄-Στ΄ τάξης Δημοτικού, οι οποίοι λάμβαναν ενισχυτική διδασκαλία για την εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας τη σχολική χρονιά 2014-2015. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν δύο μοντέλα γραμμικής παλινδρόμησης. Ως εξαρτημένη μεταβλητή στα δύο μοντέλα χρησιμοποιήθηκε ο βαθμός κατάκτησης της Ελληνικής Γλώσσας στη βάση της επίδοσης των μαθητών στα δύο τεύχη του δοκιμίου «Μιλάς Ελληνικά Ι». Ως ανεξάρτητες χρησιμοποιήθηκαν μεταβλητές από ατομικούς, γλωσσικούς και κοινωνικούς παράγοντες (Τριάρχη-Herrmann, 2001, 2005). Λόγω του μεγάλου αριθμού διαθέσιμων ανεξάρτητων μεταβλητών και, για να ξεπεραστούν πιθανά προβλήματα πολυσυγγραμικότητας στα μοντέλα γραμμικής παλινδρόμησης, χρησιμοποιήθηκε η 'μέθοδος των κύριων συνιστωσών'.

Από την ανάλυση προέκυψαν οι εξής έξι συνιστώσες: 1) ικανότητα χρήσης και επαφή με την Ελληνική Γλώσσα, 2) ενδιαφέρον και στήριξη της οικογένειας για την εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας, 3) ικανότητα χρήσης της μητρικής γλώσσας (συγκεκριμένα, εδώ περιλαμβάνεται η αναγνωστική ικανότητα και η παραγωγή γραπτού λόγου, 4) ικανότητα και χρήση της Ελληνικής Γλώσσας στο οικογενειακό περιβάλλον, 5) στάσεις απέναντι στην Ελληνική Γλώσσα, και 6) επαφή με την Ελληνική Γλώσσα στο δημοτικό σχολείο.

Τα αποτελέσματα των μοντέλων γραμμικής παλινδρόμησης κατέδειξαν ότι πέντε

μεταβλητές είχαν στατιστικά σημαντική επίδραση στην επίδοση των μαθητών στο τεύχος Α' και μόνο δύο στην επίδοσή τους στο τεύχος Β'. Συγκεκριμένα, στην επίδοση των μαθητών στο τεύχος Α' σημαντική επίδραση είχαν το φύλο, η ικανότητα χρήσης και επαφή με την Ελληνική Γλώσσα, το ενδιαφέρον και η στήριξη της οικογένειας στην εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας, οι στάσεις απέναντι στην Ελληνική Γλώσσα και η επαφή με αυτήν στο δημοτικό σχολείο, ενώ στην επίδοση των μαθητών στο τεύχος Β' το φύλο και η επαφή με την Ελληνική Γλώσσα στο δημοτικό σχολείο.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Gregory, E. (2008). *Learning to Read in a New Language London*. London: Sage.
- Kenner, C. (2006). *Becoming Biliterate Young Children Learning Different Writing Systems*. Stroke on Trend, UK and Sterling, USA: Trentham Books.
- Μήτση, Ν. (1998). Στοιχειώδεις αρχές και μέθοδοι της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, Εισαγωγή στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Αθήνα: Gutenberg.
- Τριάρχη-Herrmann, Β. (2000) *Η Διγλωσσία στην Παιδική Ηλικία. Μια Ψυχολογιστική Προσέγγιση*. Gutenberg, Αθήνα.
- Τριάρχη-Herrmann, Β. (2005). *Πολύγλωσσα Παιδιά: Η Αγωγή τους στην Οικογένεια και στο Σχολείο*. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη Α.Ε.

ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ: ΜΙΑ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΡΙΩΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΗΣ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΑΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ιωάννα Χαραλάμπους
King's College London
i_charal@hotmail.com

Οι νέες κοινωνικές συνθήκες στην Κύπρο απαιτούν από το σχολείο να διαχειριστεί κατά τρόπο θετικό την ετερότητα και το φαινόμενο της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας, ενώ από τον/την εκπαιδευτικό απαιτείται να αναπτύξει αποτελεσματικές στρατηγικές και μεθόδους διδασκαλίας, για να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού. Το ΥΠΠ έχει κυκλοφορήσει κατά καιρούς εγκυκλίους με θέμα τη «διαπολιτισμική εκπαίδευση» που περιλαμβάνουν ισχυρές δηλώσεις για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της γλώσσας και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων που ζουν στην Κύπρο, καθώς και την παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Η διδακτορική μου διατριβή μελετά τη συγκεκριμένη πολιτική του ΥΠΠ. Ειδικότερα, διερευνά τους τρόπους με τους οποίους μεταφράζεται στην πράξη η εκπαιδευτική πολιτική σχετικά με τα παράλληλα τμήματα ταχύρρυθμης διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας στους/στις μη-Ελληνοκύπριους/ες μαθητές/τριες και πώς αυτή αναπτύσσεται μέσα στο εθνοκεντρικό Ελληνοκυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

Για τους σκοπούς της μελέτης διεξήγαγα εθνογραφική έρευνα σε τρία παράλληλα τμήματα ταχύρρυθμης εκμάθησης της Ελληνικής Γλώσσας σε δύο δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Συγκεκριμένα, πραγματοποίησα ποιοτική μελέτη με τη χρήση εθνογραφικών εργαλείων, όπως

συμμετοχική παρατήρηση, σημειώσεις πεδίου και συνέντευξη («using ethnographic tools», Green and Bloome, 1997) και με επιδίωξη ανάπτυξης μιας εθνογραφικής προοπτικής («ethnographic perspective», Green and Bloome, 1997).

Ανέλυσα τα δεδομένα μέσα από το πρίσμα των θεωριών “new ethnicities”, “new identities” και “cultures of hybridity” του Stuart Hall (1992), “superdiversity” του Vertovec (2007) και “biographical trajectories” και “linguistic repertoires” των Blommaert και Backus (2011). Επίσης, η έρευνά μου βασίστηκε στις απόψεις του θεωρητικού Stephen Ball (“policies pose problems to their subjects, problems that must be solved in context”, 1997: 270).

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων κατέδειξαν ότι το ΥΠΠ δεν παρέχει σαφείς οδηγίες στους/στις διευθυντές/ντριες και εκπαιδευτικούς για το πώς θα οργανωθούν τα παράλληλα τμήματα ταχύρρυθμης εκμάθησης της Ελληνικής Γλώσσας, ποιος/ποια εκπαιδευτικός θα διδάξει αυτά τα τμήματα, πώς θα αξιολογηθεί η αρχική γνώση της Ελληνικής Γλώσσας από τους/τις μαθητές/τριες, από ποιες τάξεις θα αποσυρθούν οι μαθητές/τριες και ποιοι είναι οι διδακτικοί στόχοι και το περιεχόμενο των μαθημάτων. Επιπλέον, οι διευθυντές/ντριες και εκπαιδευτικοί δεν έχουν επαρκή κατάρτιση και επιμόρφωση. Όλα αυτά δημιούργησαν προβλήματα στις δύο διευθύντριες και στις δύο εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, οι οποίες υιοθέτησαν κάθε μια διαφορετικές λύσεις κατά τη υλοποίηση (enactment) της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Επιπρόσθετα, διαπίστωσα τη λανθασμένη τοποθέτηση μαθητών/τριών στα παράλληλα τμήματα ταχύρρυθμης εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, οι οποίοι/ες έζησαν σημαντικό μέρος της ζωής τους στην Κύπρο και μιλούσαν την κυπριακή διάλεκτο. Πιστεύω ότι αυτό έγινε διότι η ελληνοκεντρική ιδεολογία που κυριαρχεί στην εκπαίδευση: α) αντιλαμβάνεται τα παιδιά που δεν έχουν Ελληνοκύπριους γονείς και ελληνικό γλωσσικό υπόβαθρο ως «ξένους» και β) δεν αντιλαμβάνεται ότι παιδιά με γονείς μετανάστες μπορούν να μιλούν την κυπριακή διάλεκτο.

Κατέληξα στο συμπέρασμα ότι αν το ΥΠΠ θέλει να προσφέρει πραγματικά ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση σε αυτά τα παιδιά είναι απαραίτητο να επανεξετάσει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται την «εθνικότητα».

ΚΟΙΝΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ: ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ ΚΩΔΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Δρ Γιώργος Β. Γεωργίου

Πανεπιστήμιο Αθηνών (Επισκέπτης Καθηγητής)-Φιλολόγος (Μέση Εκπαίδευση)

giorgosvg@gmail.com

Το ζήτημα της χρήσης της Κυπριακής Ελληνικής (ΚΕ) στο περιβάλλον του σχολείου αν και πολυσυζητημένο (μεταξύ άλλων: Παύλου, 1997· Παπαπαύλου, 1998, 2001· McEntee, 1999· McEntee και Πουλούκας, 2001· Τσιπλάκου, 2003· Κουννηρί, 2005· Sophocleous και Wilks, 2010) δεν έχει επαρκώς μελετηθεί σε σχέση με την επιδίωξη επικοινωνιακών στρατηγικών. Έχει γίνει λόγος για κοινωνικό αποκλεισμό που συνδέεται με τη χρήση της Διαλέκτου, ενώ είναι ακόμα δεδομένος ο ρόλος της ΚΝΕ ως γλώσσας κύρους σε επίσημες συνθήκες επικοινωνίας και φυσικά στον χώρο της εκπαίδευσης.

Την ίδια όμως ώρα έχει αγνοηθεί ο ρόλος της ΚΕ ως *στρατηγικής*, δηλαδή ως ηθελημένης επιλογής για εξυπηρέτηση συγκεκριμένων επικοινωνιακών στόχων που συνδέονται με το αφανές κύρος (covered prestige) της ΚΕ ιδιαίτερα στον χώρο της εκπαίδευσης όπου λαμβάνει συγκεκριμένο χαρακτήρα. Σε καταστάσεις κοινωνικής διγλωσσίας ο *εγγραμματισμός* (literacy) γενικά ταυτίζεται με την κατάκτηση της επίσημης, κυρίαρχης ή πρότυπης (standard) ποικιλίας, ενώ αγνοείται ο ρόλος της διαλέκτου ως επικοινωνιακού εργαλείου που συνήθως ταυτίζεται με την έλλειψη γνώσης στη χρήση της επίσημης γλώσσας. Ωστόσο, σε ένα μεγάλο φάσμα του δημόσιου βίου, από τη διαφήμιση μέχρι τα δικαστήρια, τη γλώσσα του κοινοβουλίου και των πολιτικών έως και τις αίθουσες διδασκαλίας η διάλεκτος αποτελεί εργαλείο άσκησης επικοινωνιακών στρατηγικών (Johnstone *et al.*, 2002· Wei, 2005· Auer, 2007· Soukup, 2009).

Η εργασία αυτή διερευνά αυτές τις στρατηγικές, προσπαθώντας να ερμηνεύσει τους λόγους εμφάνισής τους και τους σκοπούς που υπηρετούν με τη χρήση των εργαλείων της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Critical Discourse Analysis) (Fairclough, 2001· Wodak & Meyer, 2001), καθώς και τις στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών απέναντι σ' αυτές τις χρήσεις μέσα από έρευνα που πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίων και ημερολογίου από μαθητές σε Γυμνάσιο της Λευκωσίας με δείγμα 420 μαθητών. Στη μελέτη των στάσεων σε διγλωσσες κοινωνίες, ο παράγοντας «κύρος» είναι πολύ σημαντικός. Η υψηλή και η χαμηλή ποικιλία έχουν καθοριστικό ρόλο. Οι υψηλές ποικιλίες έχουν μεγαλύτερο κύρος, ενώ οι χαμηλές, συχνά υποτιμούνται και αυτό επιβεβαιώνεται από τα αποτελέσματα των ερευνών που είχαν στηριχτεί σε τέτοιες υποθέσεις. Ωστόσο, φαίνεται πως για την ΚΕ υπάρχουν παράγοντες που δεν προσμετρήθηκαν μέχρι σήμερα και ιδιαίτερα στον χώρο της εκπαίδευσης. Η ανακοίνωση προτείνει ακόμα τρόπους αποτελεσματικότερης διδασκαλίας της ΚΝΕ, χρησιμοποιώντας τις εδραιωμένες στρατηγικές που σχετίζονται με την ΚΕ ως αρωγό και όχι ως στοιχείο μειονεξίας, ενισχύοντας έτσι την καλύτερη χρήση της επίσημης γλώσσας που εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αιχμής στον σχεδιασμό όλων των προσπαθειών για γλωσσικό προγραμματισμό.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ, ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΛΟΓΟ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΙΑΣ ΠΟΛΥΦΥΛΕΤΙΚΗΣ/ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΗΣ ΤΑΞΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.

Χριστοδούλου Βαλεντίνα

Πανεπιστήμιο Κύπρου
christodoulouvalentina10@gmail.com

Έλενα Ιωαννίδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου
ioannidou.elena@ucy.ac.cy

Η παρούσα ανακοίνωση διερευνά θέματα προσβασιμότητας και δικαιωμάτων των μαθητών της Γ΄ τάξης γυμνασίου ενός ιδιωτικού σχολείου, όσον αφορά στον «κυρίαρχο λόγο» (Fairclough, 2001). Σκοπός της έρευνας είναι να εξετάσει τους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές διαπραγματεύονται την ταυτότητά τους μέσα από τις γλωσσικές τους επιλογές και διεπιδράσεις μέσα στην τάξη και πώς αυτό επηρεάζει την τοποθέτησή τους μέσα στο γενικό σύνολο της τάξης και στο κοινωνικό σύνολο του σχολείου (cf. Tusting, 2005).

Η έρευνα εστιάζει σε μια τάξη Γ΄ Γυμνασίου σε ένα ιδιωτικό πολύγλωσσο αστικό σχολείο. Η συγκεκριμένη τάξη αποτελείται από παιδιά ελληνοκυπριακής, ρωσικής και αγγλικής καταγωγής. Η κύρια μέθοδος συλλογής δεδομένων είναι η συμμετοχική παρατήρηση με ηχογραφήσεις μέσα στην τάξη κατά τη διάρκεια του μαθήματος των Αγγλικών. Παράλληλα, διεξήχθησαν συνεντεύξεις-συζητήσεις με τους μαθητές της εν λόγω τάξης. Το μοντέλο «Κοινότητες Πρακτικής» (Wenger, 1998) αποδείχθηκε ιδιαίτερα χρήσιμο ως προς την προσέγγιση του περιβάλλοντος της τάξης, ενώ για την ανάλυση των δεδομένων υιοθετήθηκαν μοντέλα ανάλυσης που πηγάζουν από τον χώρο της Κοινωνιογλωσσολογίας, της Εθνογραφίας της Επικοινωνίας και της Ανάλυσης Λόγου.

Μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, προκύπτει ότι οι γλωσσικές επιλογές διαμορφώνουν την επικοινωνιακή ζωή κατά τη διάρκεια του μαθήματος των Αγγλικών. Η χρήση διαφορετικού γλωσσικού κώδικα λειτουργεί ως δείκτης διαφορετικού τύπου εξουσίας και πρόσβασης (Asker and Martin Jones, 2013). Διαφαίνεται ότι η χρήση της Ελληνοκυπριακής διαλέκτου συνδέεται με θέματα αλληλεγγύης και συμμετοχής στην κυρίαρχη κοινωνική ομάδα, ενώ ταυτόχρονα νομιμοποιεί τη χρήση αυτού του απαγορευμένου κώδικα εντός του σχολείου. Αντιθέτως, η χρήση της Αγγλικής συνδέεται με θέματα ακαδημαϊκής επιτυχίας, καθώς και με θέσεις εξουσίας και πρόσβασης στον Λόγο της τάξης. Επιπρόσθετα, η αντίσταση - ως μορφή συμμετοχής (Wenger, 1998) - στη χρήση της Αγγλικής διαφαίνεται ότι πηγάζει κατά πολύ από δυσκολίες στη χρήση της Αγγλικής και κατ' επέκταση την επιθυμία των μαθητών να παραμείνουν κοινωνικά αποδεκτοί από τους συνομήλικούς τους (Rampton, 2005; Morita, 2004), αφού οι μη ομιλητές της Ελληνοκυπριακής τείνουν να περιθωριοποιούνται.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Asker, A. and M. Martin Jones (2013) 'A classroom is not a classroom if students are talking to me in Berber': language ideologies and multilingual resources in secondary school English classes in Libya In *Language and Education*, 27:4, 343-355.

Fairclough, N. (2001) *Language and Power*, Essex: Pearson Education Limited.

Morita, N. (2004) *Negotiating Participation and Identity in Second Language Academic Communities* In *TESOL Quarterly*, 38:4, 573-603.

Rampton, B. (2005) *Crossing: Language & Ethnicity among Adolescents*. Manchester, UK and Northampton MA: St. Jerome Publishing.

Tusting, K. (2005) *Language and Power in Communities of Practice* In Barton, D. and Tusting, K. (Eds.) *Beyond Communities of Practice: Language, Power and Social Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press, 36-54.

Wenger, E. (1998) *Communities of practice: learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge University Press

**ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΕΝΑΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΕΥΑΛΩΤΩΝ
ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ**

Ελένη Παπαϊωάννου

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
selenipap@hotmail.com

Η έννοια της ενδυνάμωσης (empowerment) χρησιμοποιείται ευρύτατα (Hur, 2006) σε διάφορα επιστημονικά πεδία και στην εκπαίδευση (Bradbury-Jones, Irvine & Sambrook, 2010· Malik & Courtney, 2011· Grier-Reed, Skaar & Conkel-Ziebell, 2009) χωρίς σε αυτή να αποδίδεται συγκεκριμένο περιεχόμενο. Ως μια έννοια δυναμική, η έννοια της ενδυνάμωσης είναι κάθε φορά συνδεδεμένη με το συγκεκριμένο στο οποίο λαμβάνει χώρα (Zimmerman, 2005).

Σκοπός της έρευνας που παρουσιάζεται ήταν η διερεύνηση του φαινομένου της ενδυνάμωσης ενήλικων εκπαιδευομένων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού μέσα από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεύτερης ευκαιρίας που παρέχεται από τα Εσπερινά Σχολεία. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα επιχείρησε να διερευνήσει το κατά πόσον οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι ενδυναμώνονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, σε ποια επίπεδα και μέσα από ποιους μηχανισμούς.

Η έρευνα, μια μελέτη περίπτωσης, ακολούθησε έναν υβριδικό μεθοδολογικό σχεδιασμό, συνδυάζοντας την Ερμηνευτική Φαινομενολογία (van Manen, 1990) και την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Fairclough, 1992, 1995). Ως εργαλεία συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι ημι-δομημένες εις βάθος συνεντεύξεις (με 13 συμμετέχοντες) και τα αναστοχαστικά ημερολόγια (10 συμμετέχοντες).

Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός στόχευσε στην ανάδειξη των ζωσών εμπειριών των ίδιων των συμμετεχόντων και στην κριτική ανάλυση των αφηγήσεών τους, με στόχο την ανάδειξη τυχόν υπόρρητων σκέψεων, συναισθημάτων αλλά και εξουσιαστικών σχέσεων.

Ανάμεσα σε άλλους μηχανισμούς ενδυνάμωσης που ανιχνεύθηκαν και περιγράφηκαν καταγράφηκε ως σημαντικός ο μηχανισμός ενδυνάμωσης μέσα από τον γλωσσικό γραμματισμό, ο οποίος γίνεται κυρίως στο μάθημα των Νέων Ελληνικών. Έχει διαφανεί ότι η έννοια του γραμματισμού αποκτά ιδιαίτερο περιεχόμενο στην εκπαίδευση ενηλίκων και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και άλλα χαρακτηριστικά που τους κατατάσσουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Η ανίχνευση του μηχανισμού ενδυνάμωσης μέσα από τον γραμματισμό αποκαλύπτει τους τρόπους με τους οποίους οι ενήλικοι κάνουν χρήση των δεξιοτήτων που αποκτούν στις διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής τους ζωής. Φαίνεται ότι η ενίσχυση των γλωσσικών τους δεξιοτήτων είναι σημαντική γι' αυτούς, όταν σχετίζεται με τον γονεϊκό τους ρόλο, την επαγγελματική και κοινωνική τους ζωή και την κατανόηση των κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών.

Παράλληλα, ο γλωσσικός γραμματισμός αναδεικνύεται ως σημαντικός μηχανισμός ενδυνάμωσης όχι μόνο στο γνωστικό, αλλά και στο ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Τα άτομα, πέρα από τις γνώσεις που αποκομίζουν (γνωστικό επίπεδο), ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους, απαλλάσσονται από το στίγμα του «αμόρφωτου» και

δομούν μια νέα ταυτότητα, απαλλαγμένη από το στίγμα της σχολικής αποτυχίας (ψυχολογικό επίπεδο), ενώ την ίδια στιγμή γίνονται πιο ενεργοί κοινωνικά, αντιλαμβάνονται καλύτερα τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες (κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο).

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι ο γλωσσικός γραμματισμός των ενήλικων εκπαιδευομένων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού είναι σημαντικό να αποτελεί βασικό πυλώνα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προσφέρουν εκπαίδευση δεύτερης ευκαιρίας, αφού αποτελεί έναν παράγοντα ανατροπής των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και, κατ' επέκταση, των κοινωνικών και πολιτικών.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ: ΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Ανδρέου Κυπρούλα, Δαμιανού Σταύρια, Θεοχάρους Γεωργία, Κωμοδρόμου Γιάννα,
Κωνσταντίνου Έλενα, Μαρίνου Γεωργία, Στυλιανού Νίκη, Χριστοδούλου Σταύρος
Καθηγητές ειδικότητας Φιλολογικών

Η μαζική μετανάστευση την τελευταία δεκαετία στο νησί της Κύπρου έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας πολυπολιτισμικής πραγματικότητας. Αυτό το φαινόμενο δεν αφήνει καθόλου ανεπηρέαστο τον τομέα της Δια Βίου εκπαίδευσης και γραμματισμού, στο κομμάτι της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή/και ξένης σε ενήλικες. Προέκυψε, επομένως, η ανάγκη δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου και βασισμένου στη σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα εγχειριδίου. Συνθέτοντας, λοιπόν, τις εμπειρίες καλών πρακτικών στο κυπριακό συγκείμενο, το εγχειρίδιο σχεδιάστηκε για τα επίπεδα Α1 και Α2, στηρίζεται στο κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο γλωσσών και ακολουθεί τη δομή των επιπέδων ελληνομάθειας. Στο συνέδριο θα παρουσιαστούν καλές πρακτικές στη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης ή/και ξένης σε ξενόγλωσσους ενήλικες, μέσα από τη δομή των ενοτήτων του εγχειριδίου, συμπεριλαμβανομένων, της επικοινωνιακής προσέγγισης, της ανάπτυξης και των τεσσάρων δεξιοτήτων (Παραγωγή και Κατανόηση Προφορικού/ Γραπτού Λόγου), πολιτισμικών στοιχείων της Κύπρου, της κυπριακής διαλέκτου και των αρχών της διαπολιτισμικότητας. Η παρουσίαση θα εστιάσει στην πρακτική εφαρμογή του εγχειριδίου και θα έχει απτά παραδείγματα για τους εκπαιδευτές για αποτελεσματική μάθηση.

Λέξεις κλειδιά: κυπριακό συγκείμενο, Δια Βίου εκπαίδευση, γραμματισμός, διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης ή/και δεύτερης, ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού, καλές πρακτικές

«Ήρτετε φυλακὴν να μάθετε γράμματα;» ΦΩΝΕΣ ΕΝΝΙΑ ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΑ ΒΙΩΜΑΤΑ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΥΛΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

Αντρέας Κλεάνθους

Βοηθός Διευθυντής (Δημοτική Εκπαίδευση)

andreas.kleanthous@cytanet.com.cy

Σκοπός της παρουσίασης είναι η διερεύνηση κοινωνικών πρακτικών των βιωμάτων εννιά φυλακισμένων που συμμετέχουν στο Σχολείο Τμήματος Φυλακών Κύπρου (ΣΤΦΚ) σε σχέση με το περιεχόμενο του προγράμματος εκπαίδευσης ως περιβάλλοντος γραμματισμού και τον τρόπο που αυτό εφαρμόζεται.

Η φαινομενολογική και ερμηνευτική προσέγγιση στην οποία στηρίχτηκα περιλαμβάνει συνεντεύξεις από εννιά φυλακισμένους και τρεις λειτουργούς του σχολείου (συντονιστής, εκπαιδεύτρια, υπεύθυνος ασφαλείας δεσμοφύλακας), καθώς και τέσσερις παρατηρήσεις μαθημάτων.

Μέσα από την ερευνητική προσέγγιση της ανακάλυψης, και με βάση τη θεμελιωμένη θεωρία, χρησιμοποίησα τα μεθοδολογικά εργαλεία για ανάδυση, κωδικοποίηση και κατηγοριοποίηση γραμματισμών ως κοινωνικών πρακτικών.

Οι κατηγοριοποιήσεις ανέδειξαν πυρηνικές έννοιες ως χωρικές κοινωνικές πρακτικές στο ΣΤΦΚ που στην πλειοψηφία τους για πρώτη φορά καταγράφονται, ορίζονται, περιγράφονται και συσχετίζονται στο πλαίσιο της θεωρίας του γραμματισμού και του χώρου: ΕΡΓΑΛΕΙΟ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΓΝΩΣΗΣ, ΣΥΝΔΕΣΗ, ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΡΩΝΟΥ, ΑΠΕΝΔΡΑΣΗ, ΑΛΛΗ-ΓΗ.

Ως ΕΡΓΑΛΕΙΟ ο γραμματισμός είναι όργανο, μέσο, εργαλείο για επίτευξη των μαθησιακών τους στόχων και επίτευξη μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Ως ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΓΝΩΣΗΣ είναι η ευκαιρία και επιλογή για επαναφορά ή συμπλήρωση γνώσεων και δεξιοτήτων ή και πλήρωση επιθυμίας για απόκτησή τους.

ΣΥΝΔΕΣΗ, όταν λειτουργεί ως ευκαιρία ή καταλύτης για δημιουργία και σύσταση σχέσεων που οι ίδιοι αξιολογούν ως σημαντικές.

ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΡΩΝΟΥ όταν λειτουργεί ως αναδιαμόρφωση (ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ή ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ) του υφιστάμενου προγράμματος και της καθημερινής ρουτίνας που επιβάλλει το σύστημα λειτουργίας των φυλακών.

ΑΠΕΝΔΡΑΣΗ ως προσωρινή απόδραση από το χώρο, τις συνθήκες, τους κανόνες την καθημερινότητα, της φυλακής και, συνακόλουθα, ως δυνατότητα αλλαγής συνθηκών εαυτού.

ΑΛΛΗ-ΓΗ, ως κανάλι συνειδητής τροποποίησης γνωστικών σχημάτων, στάσεων, αντιλήψεων, τρόπου δράσης, στοιχείων που συναποτελούν την ταυτότητα κάποιου φυλακισμένου.

Η έρευνα δοκιμάζει να συμβάλει στην κατανόηση του κοινωνικού νοήματος του γραμματισμού και των συμβολικών πράξεων που ανακαλεί, ιδιαίτερα σε ολοπαγή περιβάλλοντα - ετεροτοπίες στον σύγχρονο κόσμο (φυλακές), ούτως ώστε να συνεισφέρει στους τρόπους αντιμετώπισης του

παροντικού εαυτού και της μελλοντικής ζωής έγκλειστων συνανθρώπων.

Η έρευνα αποτέλεσε μοναδική ευκαιρία έρευνας σε έναν ειδικό γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό χώρο, το Τμήμα Φυλακών Κύπρου και το ΣΤΦΚ. Η μελέτη περίπτωσης δίνει βήμα και φωνή σε μια κοινότητα που κινείται στο αθώρητο περιθώριο της κοινωνικής ζωής. Γίνεται παράθυρο θέασης και οικοδομεί γέφυρα κατανόησης και γνωριμίας με την κοινωνία.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Barton, D. (2009). *Εγγραμματισμός: Εισαγωγή στην οικολογία της γραπτής γλώσσας*. (Ι.Φ. Βλαχοπούλου, μετάφρ.) Αθήνα: Παπαζήση. (Πρωτότυπη έκδοση 2006).

Barton, D., & Hamilton, M. et al. (2000). *Situated Literacies: Reading and Writing in Context*. London & New York: Routledge

Foucault, M. (1991) *Discipline and punish: the birth of the prison* / Michel Foucault ; translated from the French by Alan Sheridan. New York: Penguin Books

Gee, J. P. (1992). *The social mind: Language, ideology, and social practice*. New York: Bergin and Garvey.

Heath, S.B. (2009) *Ways with words: language, life, and work in communities and classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press (Πρωτότυπη έκδοση 1983).

Moje E. B., Ciechanowski K., et. al, (2004) *Working toward third space in content area literacy: An examination of everyday funds of knowledge and Discourse*. Reading Research Quarterly V.39(1) (38–70)

Street, B. V. & Lefstein, A. (2010). *Literacy an advanced resource book*. London & New York: Routledge

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΦΥΛΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ 2010-ΦΕΒ 2015

Παναγιώτης Θεοδώρου

panayiotisth@gmail.com

Μιχάλης Ερωτοκρίτου

mieroto@icloud.com

Εκπαιδευτικοί Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της παρουσίασης είναι η περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος στο Σχολείο Τμήματος Φυλακών από τον Σεπτέμβριο του 2010 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2015 και των βασικών εκπαιδευτικών αρχών πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε.

Έχοντας υπόψη τις εισηγήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης (RECOMMENDATION NO. R (89) 12 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON EDUCATION IN PRISON) έγινε προσπάθεια εφαρμογής παιδαγωγικών αρχών Συμπεριληπτικής και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με θεωρίες κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής κατασκευής της ταυτότητας, στο συγκείμενο του Σχολείου του Τμήματος Φυλακών Κύπρου. Η προσπάθεια επέφερε συγκεκριμένα αποτελέσματα τα οποία θα παρουσιαστούν.

Σύμφωνα με έρευνες που γίνονταν παράλληλα με την εφαρμογή του προγράμματος από εξωτερικούς φορείς και εξέταζαν τα αποτελέσματα του, διαφάνηκε η δυνατότητα για θετική κοινωνική παρέμβαση σε χώρους με έντονο τον κοινωνικό στιγματισμό.

Το εκπαιδευτικό μοντέλο σε πλαίσιο συν-δημιουργίας μεταξύ εκπαιδευτών- εκπαιδευομένων και διεύθυνσης, με ανοικτό αναλυτικό πρόγραμμα κατάφερε να αποτελέσει ένα δεύτερο χώρο ένταξης συλλογικότητας και μάθησης μέσα στον κλειστό χώρο της φυλακής.

ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣ «ΑΛΥΣΙΔΕΣ»: ΤΟΠΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ.

Ελισάβετ Κιούρτη, Χριστίνα Χριστοφίδου, Έλενα Ιωαννίδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

ekiour01@ucy.ac.cy, christofidou.christina@ucy.ac.cy, ioannidou.elena@ucy.ac.cy

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η περιγραφή του πιλοτικού προγράμματος εγγραμματος, όπως αυτό δομήθηκε και εφαρμόστηκε σε τμήμα γυναικών (διάρκεια δύο έτη) και σε τμήμα ανδρών αντίστοιχα (διάρκεια ένα έτος), στις Κεντρικές Φυλακές Κύπρου. Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον εγγραμματος, κατέχουν σημαντικό ρόλο για τη κατανόηση των διαφόρων οπτικών και διαστάσεων του ιδιαίτερου περιβάλλοντος των φυλακών (Wilson, 2004), στο πλαίσιο των οποίων συχνά εμφανίζονται εντάσεις μεταξύ των πιο αυτόνομων (Street, 1984) μοντέλων εγγραμματος (π.χ. ποσοστά αναλφαβητισμού) σε σχέση με τις καθημερινές πρακτικές εντός του χώρου της φυλακής, όπως αυτές ενσωματώνονται μέσα στο ιδεολογικό μοντέλο εγγραμματος (Wilson, 2004).

Σε αυτά τα πλαίσια, λοιπόν, η παρούσα ανακοίνωση διερευνά:

- 1) Τους τρόπους με τους οποίους ένα «τοποθετημένο» «κοινωνικοπολιτισμικό» (Barton & Hamilton, 1998) και «πολυτροπικό» πρόγραμμα εγγραμματος μπορεί να δημιουργήσει κοινότητα πρακτικής (Wegner, 1998) μέσα στον χώρο της φυλακής, με κοινά ρεπερτόρια και στόχους από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες.
- 2) Τον τρόπο με τον οποίο οι πρακτικές εγγραμματος (Heath, 1983) και οι δημιουργίες (artifacts) μπορούν να ενδυναμώσουν τις φωνές και τις ενέργειες των ανθρώπων, λειτουργώντας ως μια τρίτη χωρική διάσταση (Wilson, 2000) και γέφυρα μεταξύ των

κρατούμενων και του έξω κόσμου.

Τα δεδομένα περιλαμβάνουν ανάλυση του προγράμματος εγγραμματος (π.χ φιλοσοφία, εργαλεία), τη διαδικασία εφαρμογής του (στόχοι, δραστηριότητες), προσωπικές εξιστορήσεις από τις εκπαιδευτριες και παρουσίαση των τελικών προϊόντων που παρήχθησαν ως αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας (π.χ βιβλίο με πεζά και ποιήματα από τους/τις κρατούμενους/ες, πολυτροπικά κείμενα, μικρής διάρκειας βίντεο - ντοκιμαντέρ).

Παράλληλες Συνεδρίες 5: 12:00-13:30

Αίθουσα 2: Εκπαιδευτική πολιτική και γραμματισμός

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΡΙΣΚΟ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Δρ Αλεξάνδρα Πετρίδου

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
petridou.a@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Γιασεμίνα Καραγιώργη

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης
karagiorgi.y@cyearn.pi.ac.cy

Διεθνώς, οι διαστάσεις που λειτουργικού αναλφαβητισμού καταδεικνύονται ως ιδιαίτερα μεγάλες, ενισχύοντας την πεποίθηση ότι ο 'χαμηλός' αλφαβητισμός είναι φαινόμενο και των 'αναπτυγμένων' κοινωνιών (Curtis, 2008, Haskins et al., 2012). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση ιδιαίτερα έχει διαπιστωθεί ότι το 20% των ενήλικων πολιτών, καθώς και περίπου ένας στους πέντε δεκαπεντάχρονους μαθητές δεν διαθέτουν βασικές δεξιότητες αλφαβητισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012). Σε διεθνές επίπεδο ο 'χαμηλός' αλφαβητισμός θεωρείται ως μη αποδεκτός και μεταφράζεται σε αποτυχία των εκπαιδευτικών συστημάτων να παρέχουν κατάλληλη εκπαίδευση, η οποία θα επιτρέψει σε όλους τους μαθητές να επιτύχουν (OECD 1999, 2007). Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο τα εκπαιδευτικά συστήματα να επαναπροσδιορίσουν τους στόχους τους, έτσι ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων μέχρι το τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι οποίες θα προετοιμάσουν τους μαθητές, όσο το δυνατόν καλύτερα, για την ενήλικη και επαγγελματική τους ζωή.

Σε αυτό το πλαίσιο, στην Κύπρο εφαρμόζεται από το 2007 το Πρόγραμμα του Λειτουργικού Αλφαβητισμού (ΠΛΑ) από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ) μέσω του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ). Το ΠΛΑ απευθύνεται σε όλους τους μαθητές της Γ' και Στ' τάξης Δημοτικού των δημόσιων σχολείων της Κύπρου και αποσκοπεί στον εντοπισμό μαθητών με μεγάλη πιθανότητα να παραμείνουν λειτουργικά αναλφάβητοι στην ηλικία των 15 χρόνων, έτσι ώστε να ενταχθούν έγκαιρα σε δράσεις στήριξης στη Δημοτική και Μέση

Εκπαίδευση αντίστοιχα. Το Πρόγραμμα αξιολογεί δύο βασικές δεξιότητες που αναφέρονται στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς, ως βάση για οποιαδήποτε μετέπειτα μάθηση (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2006): τη γλωσσική-επικοινωνιακή ικανότητα και τη μαθηματική ικανότητα. Για τον σκοπό αυτό, αναπτύσσει κάθε χρόνο δοκίμια Ελληνικών και Μαθηματικών, τα οποία χορηγούνται από τους εκπαιδευτικούς, αλλά αξιολογούνται από εξωτερικούς διορθωτές. Διερευνώνται, επίσης, και μια πλειάδα άλλων μεταβλητών (δημογραφικά χαρακτηριστικά, στάσεις για τη μάθηση και χαρακτηριστικά οικογενειακού περιβάλλοντος) μέσω ερωτηματολογίων για τους μαθητές, εφόσον τα επιπρόσθετα δεδομένα συνεισφέρουν στην ερμηνεία και επεξήγηση των αποτελεσμάτων. Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιούνται μοντέλα από την οικογένεια Rasch για τα δεδομένα των δοκιμίων και των κλιμάκων που διερευνούν στάσεις και απόψεις, το μοντέλο Saltus για τον διαχωρισμό των έργων σε γνωστικά επίπεδα και τον εντοπισμό των μαθητών που ανήκουν στην ομάδα ρίσκου και μοντέλα παλινδρόμησης για τη διερεύνηση της επίδρασης μιας σειράς παραγόντων στο ρίσκο για λειτουργικό αναλφαβητισμό.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει συνοπτικά το θεωρητικό πλαίσιο του εν λόγω Προγράμματος, τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που υιοθετούνται. Επίσης, συζητά κάποια κύρια αποτελέσματα από τη διαχρονική εφαρμογή του ΠΛΑ, ούτως ώστε να αναδείξει τη συμβολή του στην ανάπτυξη σχετικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Παράλληλα, με βάση τη σχετική βιβλιογραφία (π.χ. Freire, 1970, Pahl & Rowsell, 2005, Darling-Hammond, 2004, Dreher, 2012), η εργασία επισημαίνει εννοιολογικούς και μεθοδολογικούς περιορισμούς του Προγράμματος.

Βιβλιογραφία

- Curtis, P. (2008). Education: Primary Pupils Without Basic Skills Highlight Labour's Biggest Failure, Says Schools Minister. *The Guardian*, August 21.
- Darling-Hammond, L. (2004). Standards, Accountability, and School Reform. *Teachers College Record*, 106 (6), 1047–1085.
- Dreher, K. (2012). Tests, Testing Times and Literacy Teaching. *Australian Journal of Language & Literacy*, 35 (3), 334-352.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). *Έκθεση Ειδικών Υψηλού Επιπέδου για τον Αλφαβητισμό*. Λουξεμβούργο: ΕΕ.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2006). *Βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση: Ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς*. Ανάκτηση από: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: The Seabury Press.
- Haskins, R., Murnane, R., Sawhill, I., & Snow, C. (2012). "Can Academic Standards Boost Literacy and Close the Achievement Gap?" *Future of Children*: 1-5.
- OECD. (1999). *Education At a Glance 1998: OECD Indicators*. Accessed March 2, 2015. http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-1998_eag-1998-en
- OECD. (2007). *Education At a Glance 2007: OECD Indicators*. Accessed March 2, 2015. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/40701218.pdf>
- Pahl, K., & Rowsell, J. (2005). *Literacy and education: Understanding the New Literacy Studies in the Classroom*. London: Paul Chapman.

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Αργυριάδης Αλέξανδρος, PhD

Frederick University

alexargiriadis@gmail.com

Η εκπαίδευση στη σύγχρονη Ελλάδα και την Κύπρο βρίσκεται σε αδιαμφισβήτητη κρίση, περισσότερο από όσο αναμενόταν, εξαιτίας των πρόσφατων οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών. Η κρίση αυτή έρχεται να επηρεάσει, μεταξύ άλλων, την εκπαίδευση, περιορίζοντας την προοπτική για ένα καλύτερο μέλλον που θα μπορούσε να διαμορφωθεί από τους σημερινούς νέους. Ιδιαίτερα, στη σύγχρονη εποχή που επικρατεί η τάση, όπως αναφέρει η Φτιάκα (2000), για οικοδόμηση μιας ανεκτικής δημοκρατικής, εξατομικευμένης εκπαίδευσης που απευθύνεται σε όλους (inclusive education), που εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες και ίσα δικαιώματα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά, και δίνει στον καθένα και την καθεμιά τη δυνατότητα να ξεπεράσει τις αδυναμίες του και να καλλιεργήσει τις δυνατότητές του. Δημοσιεύματα του καθημερινού τύπου όπως μεταξύ άλλων του Πρώτου Θέματος (2014), παρουσιάζουν μαθητές να λιποθυμούν σε ελληνικά σχολεία από ανεπαρκή διατροφή και παιδιά που δε διαθέτουν την απαραίτητη γραφική ύλη για την εκπαίδευσή τους. Επίσης, προβολές του τηλεοπτικού σταθμού διεθνούς εμβέλειας BBC, που κάνουν τον γύρο του κόσμου, προβάλλουν αναπήρους που φυλάσσονται σε ειδικά ξύλινα κλουβιά στον Πύργο της Ηλείας, εξαιτίας έλλειψης προσωπικού.

Με βάση τα παραπάνω, σχεδιάστηκε ποιοτική έρευνα που εκπονήθηκε σε πρώτη φάση στην Ελλάδα και εξήγαγε αρχικά αποτελέσματα, ενώ συνεχίζεται ώστε να σχεδιαστεί η εφαρμογή της και στην Κύπρο.

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης της οικονομικής κρίσης στην εκπαιδευτική πολιτική των ατόμων με αναπηρία και στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική.

Υλικό-Μέθοδος: Η μέθοδος που επιλέχθηκε για την παρούσα μελέτη είναι η έρευνα πεδίου με την τεχνική της τριγωνοποίησης, συνδυάζοντας ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις έρευνας. Η επιλογή αυτής της μεθόδου έγινε κυρίως λόγω της ιδιότητας της έρευνας πεδίου να παρέχει μεγαλύτερο επίπεδο εμπλοκής του ερευνητή με τα υποκείμενα της έρευνας και να εξαγάγει αποτελέσματα βιωματικών εμπειριών. Ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα αποτέλεσαν το ερωτηματολόγιο και η δομημένη συνέντευξη.

Αποτελέσματα: Τα πρώτα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι η επιρροή της οικονομικής κρίσης στην εκπαιδευτική πολιτική είναι ουσιώδης με αποτέλεσμα την περικοπή δαπανών και την ακινητοποίηση νομικών διορθώσεων ή επεκτάσεων. Επιπλέον, η καθημερινή πρακτική μέσα στα σχολεία αναδεικνύει αφηγήσεις λιποθυμικών επεισοδίων, προβλήματα υγείας και ελλιπές εκπαιδευτικό επίπεδο.

Συμπεράσματα: Η παγκόσμια εφαρμογή λιτότητας αλλά και η γενικευμένη έννοια της κρίσης έχουν συμβάλει αρνητικά στα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλο τον πλανήτη. Οι μαθητές χάνουν ατομικά δικαιώματα και περιορίζεται η πρόσβασή τους στην εκπαίδευση. Πέρα λοιπόν, από τις κατάλληλες εκπαιδευτικές πολιτικές, που θα ήταν καλό να ληφθούν σε ζητήματα παιδείας, απαιτείται και ο σχεδιασμός ενός σταθερού εκπαιδευτικού μοντέλου που να μην επηρεάζεται από τις εκάστοτε πολιτικές αλλαγές.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ, ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ, ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Γεωργία Κούμα
Ε.Μ.Ε. Φιλολογικών Μαθημάτων

Koumas.anastasios@cytanet.com.cy

Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιαστεί η ισχύουσα εκπαιδευτική πολιτική της Μέσης

Εκπαίδευσης κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας - μάθησης των φιλολογικών μαθημάτων (Αρχαία Ελληνικά, Νέα Ελληνική Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ιστορία), εστιάζοντας ιδιαίτερα στην παιδαγωγική των γραμματισμών. Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον γλωσσικό, οπτικοακουστικό και ψηφιακό γραμματισμό, όπως αναπτύσσονται και καλλιεργούνται στα πλαίσια των φιλολογικών μαθημάτων. Στην εποχή μας, η έννοια του γραμματισμού έχει επεκταθεί και αφορά στη δυνατότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας κείμενα (μονοτροπικά και πολυτροπικά) όχι μόνο γραπτού αλλά και προφορικού λόγου, καθώς και μη γλωσσικά κείμενα (π.χ. εικόνες, χάρτες, σχεδιαγράμματα). Η καλλιέργεια δυναμικής μετάλλαξης της υπερπληροφόρησης σε γνώση και η κριτική ανάγνωση των ποικίλων «κειμένων», με τα οποία βομβαρδίζεται ανελέητα ο σύγχρονος άνθρωπος, θα συμβάλει στη θωράκισή του και στην αύξηση της δυνατότητας επιτυχημένης παρέμβασής του ως αυριανού πολίτη για το κοινό καλό. Η «αποκρυπτογράφηση» και η «αποκωδικοποίηση» οπτικών και ηχητικών μηνυμάτων θα βοηθήσουν τον μαθητή να αναπτύξει στρατηγικές με τις οποίες θα κατανοήσει όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους αναπαράστασης του κόσμου, να αναπτύξει κριτική ικανότητα, να στοχάζεται και να αναστοχάζεται. Η ορθή αξιοποίηση των ΤΠΕ εντός και εκτός της τάξης από τους διδάσκοντες και τους διδασκόμενους θα επαυξήσει τις δεξιότητες έρευνας και κριτικής τοποθέτησης, ικανότητες εξαγωγής πορισμάτων και σύνδεσης με την κοινωνία. Σταδιακά ο μαθητής, αναπτύσσοντας δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούν οι πολυγραμματισμοί σήμερα, θα γνωρίσει τον περιβάλλοντα χώρο του, θα τοποθετείται επί των ποικίλων προβλημάτων, θα αρθρώνει τον δικό του λόγο, θα γίνεται ενεργό υποκείμενο. Θα παρουσιασθεί ο τύπος του εγγράμματος μαθητή που χρειάζεται σήμερα η εποχή μας και πώς οι σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας και θεωρίες της μάθησης συμβάλλουν στη διάπλυσή του. Το είδος της εγγράμματος ταυτότητας του μαθητή εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες που σχετίζονται τόσο με τον μικρόκοσμο της σχολικής μονάδας, όσο και με την περιρρέουσα κοινωνικοοικονομική, πολιτισμική και πολιτική κατάσταση. Θα επεξηγηθεί η αναγκαιότητα της συνεχούς ενδυνάμωσης της εγγράμματος ταυτότητας του μαθητή, καθώς και οι δυσκολίες και τα προβλήματα που συναντά ο εκπαιδευτικός σ' αυτή την προσπάθεια. Η συνεχής τριβή των μαθητών με τους πολυγραμματισμούς θα τους προσφέρει τα απαραίτητα εφόδια, για να μπορούν όχι μόνο να επιβιώσουν αλλά και να δημιουργήσουν και να συμβάλουν στην ανόρθωση του ανθρώπου, ζώντας μέσα σε μια κοινωνία ανταγωνιστική, αντιφατική, πολύγλωσση και πολυπολιτισμική. Η εισήγηση θα ολοκληρωθεί με κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων για βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις συνεχείς προσπάθειες του ΥΠΠ για στοχευμένη ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού επί ποικίλων θεμάτων που άπτονται άμεσα και έμμεσα με την άσκηση του λειτουργήματός του, τον συνεχή εκσυγχρονισμό των αναλυτικών προγραμμάτων, τη δημιουργία υποστηρικτικού υλικού και με την ετοιμασία δεικτών επιτυχίας και επάρκειας επί όλων των γνωστικών αντικειμένων.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ

Γεωργία Δημητρίου & Μαρία Χρυσοστόμου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

dimitriou.t.georgia@ucy.ac.cy & chrysostomou.maria@ucy.ac.cy

Περίληψη:

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει και να συζητήσει συγκριτικά τις ιδεολογικά φορτισμένες τοποθετήσεις εκπαιδευτικών και φορέων επίσημης ρητορικής σχετικά με τον τρόπο που διατυπώνουν και εννοιολογούν την αλλαγή στο γλωσσικό μάθημα μέσα από τον λόγο τους. Ως βασικό σημείο σύγκλισης, το οποίο πραγματεύεται η παρούσα ανακοίνωση, αναδύθηκε η έννοια της αλλαγής στον εκπαιδευτικό τομέα, η οποία παρουσιάζεται ως ένα κοινωνικό γεγονός που πραγματώνεται χρονικά και διαχρονικά και οδηγεί σε ερωτήματα και προβληματισμούς σχετικά με τον τρόπο που λειτουργούν οι σχετικοί φορείς, αλλά και πού τοποθετούνται οι εκπαιδευτικοί. Η ανάλυση των δεδομένων προκύπτει από δύο ευρύτερες ερευνητικές εργασίες που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Διδακτική του Γλωσσικού Μαθήματος» του Πανεπιστημίου Κύπρου και είχαν ως στόχο τη σε βάθος ανίχνευση της βιωματικής εμπειρίας Ελληνοκύπριων εκπαιδευτικών δημοτικής εκπαίδευσης και τη διασύνδεση αυτής με το επίσημο θεσμικό πλαίσιο.

Τα κύρια μέσα συλλογής δεδομένων ήταν η διεξαγωγή προσωπικών ημι-δομημένων συνεντεύξεων με δυο εκπαιδευτικούς που επιλέγηκαν μέσω σκόπιμης δειγματοληψίας και ο εντοπισμός σχετικών εκπαιδευτικών κειμένων, μετά από την αρχική ανάλυση των συνεντεύξεων. Οι προσωπικές συνεντεύξεις διενεργήθηκαν τον Μάρτιο του 2015 και είχαν διάρκεια 30-50 λεπτά. Τα επιλεγμένα κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής καλύπτουν τη χρονική περίοδο 2004 – 2012 και εστιάζουν στο περιεχόμενο συγκεκριμένων Εγκυκλίων, του Αναλυτικού Προγράμματος και του Προγράμματος Σπουδών για τη Νέα Ελληνική Γλώσσα (ΥΠΠ, 2010). Τα κείμενα αυτά αναφέρονται σε στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη εκπαιδευτική κοινότητα και το γλωσσικό μάθημα. Αρχική ανάλυση των συνεντεύξεων οδήγησε στην επισήμανση ενός κομβικού χρονικού σημείου που η καθεμιά εκπαιδευτικός θεώρησε ότι είχε επηρεάσει έντονα τις αντιλήψεις τους σχετικά με το γλωσσικό μάθημα και τον τρόπο που ορίζεται και προσδιορίζεται η έννοια του σχολείου ως εκπαιδευτικής κοινότητας. Στη συνέχεια, στη βάση αυτού του κομβικού σημείου αναφοράς εντοπίστηκαν σχετικά κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής για να αναλυθούν, θέτοντας παρόμοια ερωτήματα. Συνεπώς, κοινός στόχος των δύο μικροερευνών ήταν η ανάλυση του λόγου των εκπαιδευτικών και κειμένων επίσημης ρητορικής με κεντρικό άξονα το κομβικό χρονικό σημείο που καταγράφεται μέσα από τα προσωπικά τους βιώματα. Η ανάλυση των δεδομένων έχει πραγματοποιηθεί στη βάση εργαλείων της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), η οποία εστιάζει στη λειτουργικότητα της γραμματικής που φέρει νόημα στο συγκεκριμένο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο που επιτελείται.

Οι εκπαιδευτικοί φάνηκαν να εκφράζουν τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς τους σχετικά

με τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του σχολείου στη βάση δημοκρατικών αρχών λειτουργίας και με την εισαγωγή της έννοιας του κριτικού γραμματισμού το 2010 μέσω της διαμόρφωσης Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων. Περαιτέρω ανάλυση υπογραμμίζει την αλλαγή της ταυτότητας των εκπαιδευτικών που πραγματοποιείται σταδιακά και χρονικά και επηρεάζεται παράλληλα από το σχολικό συγκείμενο και από εμπειρίες της προσωπικής τους ζωής. Επιπρόσθετα, επιβεβαιώνει την αποστασιοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις επίσημες αλλαγές που αφορούν στο περιεχόμενο και στην παιδαγωγική του γλωσσικού μαθήματος, δίνοντας έμφαση στη σημαντικότητα του ρόλου τους ως επαγγελματιών εκπαιδευτικών. Καταληκτικά, τα αναδυόμενα συμπεράσματα ρυθμίζουν και ταυτόχρονα απορρυθμίζουν το χαρακτήρα της εκπαιδευτικής κοινότητας, η οποία παρουσιάζεται επενδυμένη με εδραιωμένες αντιλήψεις και τοποθετήσεις.